

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Židovská komunita v Egyptě od 2. poloviny
20. století do současnosti**

Kateřina Szabová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Diplomová práce

Židovská komunita v Egyptě od 2. poloviny

20. století do současnosti

Kateřina Szabová

Vedoucí práce:

Mgr. Tydlitátová Věra, Th.D

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2014

.....

Obsah

1 ÚVOD	1
1.1 Metodologie	3
2 DĚJINY ŽIDŮ NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ DO POLOVINY 20. STOLETÍ	4
2.1 Postavení Židů dle islámského práva	5
2.2 Postavení Židů za doby mamlúcké.....	6
2.2.1 Struktura židovských komunit v mamlúckém Egyptě.....	8
2.3 Postavení Židů za dob Osmanské říše a vlády Muhammada ċAlího	8
2.3.1 Obvinění z rituálu krve a rostoucí antisemitismus v Osmanské říši	10
2.3.2 Vláda Muhammada ċAlího	13
2.4 Vliv francouzské okupace a britské okupace.....	14
2.4.1 Vliv britské okupace.....	15
2.5 Židé v Egyptě první polovině 20. století.....	17
2.5.1 Židé na počátku 20. století.....	18
2.5.2 Otázka státní příslušnosti Židů v Egyptě	19
2.5.3 Nacionalismus	21
2.5.3.1.1 Rabi Nahum Effendi.....	24
2.5.4 Sionismus	26
2.5.4.1 Sionistické noviny.....	27
2.5.4.2 Sionistická hnutí	29
2.5.5 Vliv sionismu na egyptské Židy a role státu Izrael.....	32
2.6 Židovské komunity v Egyptě.....	34

2.6.1 Karaité	34
2.6.1.1 Tuvia Babovitch.....	36
2.6.1.2 Murád Faraq.....	38
2.6.2 Sefardští Židé	38
2.6.2.1 Rodina Kattawi	39
2.6.2.2 Rodina Cicurel.....	41
2.6.2.3 Rodina Menasce	43
2.6.2.4 Rodina Mosseri	45
2.6.3 Aškenázští Židé	45

3 ROLE EGYPTSKÝCH ŽIDŮ OD POLOVINY 20. STOLETÍ DO KONCE 20. STOLETÍ 46

3.1 Vliv arabsko-izraelských válek na židovskou komunitu v Egyptě 47

3.1.1 První arabsko- izraelská válka.....	48
3.1.2 Převrat Svobodných důstojníků.....	50
3.1.3 Lavonova aféra	52
3.1.4 Suezská krize	54
3.1.5 Šestidenní válka a začátek konce židovské komunity v Egyptě.....	59

3.2 Emigrace egyptských Židů..... 61

3.2.1 AJDC- Americko-židovský výbor	62
---	----

4 SOUČASNÁ KOMUNITA V KÁHIŘE 62

4.1 Významné ženy novodobé židovské komunity 63

4.1.1 Carmen Weinstein	64
4.1.1.1 Židovský hřbitov Bassatine.....	65
4.1.2 Magdalena Haroun	67

4.2 Přehled zainteresovaných židovských organizací..... 68

4.2.1 Asociace na ochranu kulturního dědictví egyptských Židů- ASPCJE	68
4.2.2 Mezinárodní Asociace Židů z Egypta- <i>IAJE</i>	69
4.2.3 Asociace Nebi Daniel.....	70
4.2.4 WCJE.....	71
4.3 Arabské jaro a následující události	72
4.4 Nejistá budoucnost egyptských Židů	74
4.4.1 Židé z Egypta.....	74
5 ZÁVĚR	75
6 RESUMÉ	78
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	79
8 PŘÍLOHY	89

1 ÚVOD

Židovská komunita sídlí v Egyptě více jak 25 století a po celou dobu své existence představuje významnou náboženskou menšinu v egyptské společnosti. Již od dob starověku egyptské židovstvo prožívalo střídavě období zlatých a temných časů, prosperity a úpadku, cti i degradace. Ve vzájemných vztazích mezi Židy a dominantní muslimskou společností se zrcadlily politické, ekonomické a sociální poměry převládající v dané době. Přes četné zvraty se židovské komunitě podařilo přijmout některé znaky majoritní kultury a současně si po celou dobu udržet své židovství.

Poslední „zlaté období“ Židů v Egyptě proběhlo v polovině 19. století, v době britské koloniální správy. Následná transformace Egypta do moderního národního státu postupně stále více destabilizovala základy židovského života v této zemi. Židé v Egyptě byli nuceni reagovat na vzrůstající kolonialismus. Egyptská historie zaznamenala mnoho ideologických zvrátů od liberalismu, nacionalismu, sekularismu, stoupajícího islamismu, komunismu až po sionismus. Role Židů byla do velké míry vymezená aktuálním politickým děním; například po vzniku státu Izrael v roce 1948 byl každý Žid považován automaticky za sionistu, a tedy i nepřítele státu Egypt. Nakonec se většina Židů uchýlila do vyhnanství a exilu. Ačkoliv má židovská komunita v Egyptě bohatou historii, její osud začal vzbuzovat více pozornosti právě až po roce 1948, tedy po vzniku samostatného židovského státu Izrael.

Cílem mé diplomové práce je představení postavení židovské komunity v Egyptě od poloviny 20. století do současnosti. Práce se zkoumá, do jaké míry ovlivnil vznik státu Izrael a následné izraelsko-arabské konflikty směřování a roli egyptské židovské komunity. Prostor je rovněž věnován otázce budoucího vývoje židovské komunity v Egyptě.

K výběru této problematiky mě inspirovala skutečnost, že v roce 2013 zemřela významná představitelka židovské obce v Káhiře Carmen Weinstein. Budoucí vedení egyptského židovstva bylo předáno jednomyslně její nástupkyni Magdalene Haroun, která je ve svých 62 letech jednou z nejmladších členek dané komunity. Otázka vývoje a především existence komunity je proto více než palčivá. Další podnětem pro výběr tématu diplomové práce je skutečnost, že v současné době vnímá široká veřejnost Židy na Blízkém východě pouze v kontextu státu Izrael. Orientální, arabský či egyptský Žid poté nesprávně vyznívá spíše jako protiklad.

Práce je členěna do 3 hlavních kapitol a několika podkapitol. První kapitola nabízí ucelený pohled do historie židovské komunity v Egyptě. Zvláštní pozornost je věnována představení role židovské komunity v první polovině 20. století a tehdejšími hlavními ideologickým proudům; nacionalismu a sionismu, které vývoj dané komunity ovlivňovali významnou měrou. Součástí kapitoly je představení egyptských židovských komunit a jejich významných židovských rodin. Druhá kapitola se věnuje již přímo samotnému rozboru postavení Židů od poloviny 20. století do konce 20. století. Prostor je zde věnován vlivu arabsko-izraelských válek na židovskou komunitu v Egyptě. Zvláštní pozornost je věnována Lavonově aféře, kterou lze chápat jako přelomovou událost ve vztahu k dalšímu směřování a chápání egyptského židovstva. Poslední kapitola se zabývá současnou židovskou komunitou v Egyptě, respektive jejím vývojem od 21. století do dnešních dnů. V rámci dané kapitoly jsou představeny významné moderní postavy komunity. Následně je zkoumán vliv Arabského jara a dalších souvisejících událostí na komunitu a možný scénář budoucího vývoje a role židovské komunity v Egyptě.

Závěrem je nutná poznámka k transkripci. V celé práci jsou prováděny transkripce, podle přepisů, které uvádí Doc. Bedřich Nosek

v úvodu ke své knize *Judaismus od A do Z* od autorů Ja'akova Newmana a Gavri'ela Silvana. Kvůli sjednocení práce píše slovo Žid s velkým Ž.¹

Arabská jména a odborné termíny jsou přepisovány podle doporučení Luboše Kropáčka.² Všechny cizojazyčné termíny jsou v textu značeny kurzívou vyjma toponym a ustálených arabských slov v českém prostředí jako například Mamlúci či ramadán. Pojmenování židovské komunity uvádím v práci s velkým počátečním písmenem, odkazujíc tak nejenom na náboženský rozměr skupiny, ale rovněž na hlubší sdílené hodnoty, společenské uspořádání a její společnou historii a identitu.³ Má diplomová práce neobsahuje vysvětlení základních pojmů; jakými jsou například islám, Blízký východ atd.; neboť předpokládám, že čtenář disponuje obecným povědomím o dané problematice.

1.1 Metodologie

Jak vyplývá z charakteru zvoleného tématu, těžiště mé práce spočívalo především ve studiu monografií, článků a sborníkových statí. V českém odborném prostředí je zpracováno pouze okrajově. Postavení Židů v Egyptě, avšak v 19. století, se věnuje článek Evy Hanákové z roku 2006. V současné době neexistuje studie, věnující se tématu mé diplomové práce, a proto se má práce opírá především o zdroje cizojazyčné. Z valné většiny se jedná o texty anglické; vybrané články jsou pak psané francouzsky. Přesto i cizojazyčných zdrojů, které zkoumají dané téma, není mnoho. Byla jsem nucena čerpat především ze tří publikací. Jednu z nejkomplexnějších studií o historii Židů v Egyptě v první polovině dvacátého století lze nalézt v publikaci z roku 1989 *The Jews in Modern Egypt, 1914-1952*, od historičky Gudrun Krämer. Cenným zdrojem obohaceným o výzkum Židů z Egypta žijících v Austrálii

¹ Newman, Ja'akov, Silvan, Gavri'el. (1992).

² Kropáček, Luboš, 2006, s. 275.

³ Etzioni, Amitai, 1996, s. 5.

mi byla monografie Racheline Barda *Egyptian Jewish emigres in Australia* z roku 2011. Třetí nepostradatelnou publikací mi byla práce Joela Beinina *The dispersion of Jewry in Modern Egypt*. Práce se také opírá o zdroje elektronické, které jako jediné komentují aktuální dění a sledují jeho vliv na židovskou komunitu v Egyptě. Velmi užitečnou mi poté byla webová stránka *Židovské komunity v Káhiře - Bassatinenews*⁴ a *Historické společnosti egyptských Židů* hsje.org⁵.

2 DĚJINY ŽIDŮ NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ DO POLOVINY 20. STOLETÍ

K tomu, aby bylo možné lépe pochopit současné postavení Židů v Egyptě, je nezbytné učinit stručný exkurz do historie a zjistit, jaké postavení zaujímali Židé v Egyptě v běhu dějin.

Ve středověkém období na Blízkém východě (zejména v době etablování islámské víry) prožívali Židé relativně klidné časy. Bylo jim umožněno svobodně vyznávat své náboženství, vzdělávat se, měli možnost volného pohybu a zaměstnání. Židé prosperovali zejména v obchodní oblasti a aktivně se účastnili politického i intelektuálního života. V islámském světě představovali Židé pouze jednu z vícero tolerovaných menšin. Díky tomuto faktu se Židům dařilo lépe integrovat se do společnosti a dosáhnout i určitých práv a větší sociální rovnosti než-li tomu bylo v Evropě. To však neznamená, že by Židé a křesťané žili pod islámskou nadvládou zcela svobodně. Jak uvádí Bernard Lewis:

„...V islámské společnosti je nepřátelství vůči Židům v období středověku neteologického charakteru a na rozdíl od situace v Evropě má charakter postoje dominantní majority vůči podřízené menšině.“⁶

⁴ [Http://bassatine.net/](http://bassatine.net/) (13. 7. 2014).

⁵ [Http://hsje.org/homepage.htm](http://hsje.org/homepage.htm) (2. 7. 2014).

⁶ Lewis, Bernard, 2014, s. 85.

2.1 Postavení Židů dle islámského práva

V Medínské ústavě prorok Muhammad jasně definuje, že muslimové i Židé mají každý své vlastní náboženství. Po úspěšné expanzi islámské říše byla „národům knihy“ poskytnuta ochrana a garantována některá práva, leč výměnou za poslušnost a placení daní.⁷

Podle islámského práva jsou Židé zahrnuti do kategorie nevěřících: *dhimmí*⁸. Původně se jednalo pouze o Židy a křesťany⁹. Nařízení garantují *dhimmí* právo na náboženskou autonomii a ochranu a ukládají povinnost platit tribut.¹⁰ Dalším a na dlouhá léta jediným spisem týkající se práv menšin je dokument známý jako ^{Umarova smlouva}. Tento dokument, původně dopis, vymezil 6 základních pravidel pro „národ knihy“:

1. zachovávání naprosté úcty k islámu a k jeho kultu,
2. zákaz jakkoli urážet Proroka,
3. zákaz zneužívat, ale i vyučovat Korán,
4. zákaz styku i manželství s muslimskými ženami,
5. zákaz poškozovat muslimy v jejich náboženském přesvědčení či na jejich majetku
6. zákaz pomoci či solidarity nepřátelům islámu, povinnost odlišovat se oděvem i chováním¹¹

Egyptská společnost i panovník byli sice zavázáni k plnění výše uvedených nařízení, avšak samotný výklad ^{Umarovy smlouvy} vždy záležel na ulamá. V důsledku toho docházelo k častým pokusům ^{Umarovu smlouvu} rozšířit, a to zejména v časech politické nestability

⁷ Masters, Bruce, 2014, s. 19.

⁸ Jinak také *ahl adh-dhimma*, neboli chráněný lid.

⁹ Nadále byli do *ahl al-kitáb* neboli lidu knihy zahrnuti i jiné náboženské směry jako zoroastrovci či hinduisté.

¹⁰ Cohen, Mark, 2013, s. 123.

a nepokojů, kdy byl panovník oslaben.¹² Největší dopad na nemuslimské komunity mělo ustanovení, které v Umarově smlouvě vůbec není, a to zákaz služby ve veřejné sféře. Toto ustanovení zavedl abbásovský vládce al-Mutawwakil v 9. století.¹³

V průběhu staletí byly příkazy Umarovy smlouvy málokdy zcela dodržovány. Ve středověkém, muslimském světě totiž závisela fungující administrativa zejména na křesťanských a židovských či v Persii zoroastrovských úřednicích.¹⁴ *Dhimmi* na rozdíl od Židů v Evropě nezažili nevolnictví a právní diskriminaci. Právě naopak - úspěšně se začleňovali do společnosti, často zastávali i vysoké posty, a mohli se tak aktivně podílet na vývoji a směřování říše.¹⁵

2.2 Postavení Židů za doby mamlúcké

Po bojích proti křižákům se v roce 1260 dostali k moci v Egyptě turečtí vojenští důstojníci Mamlúkové¹⁶. Tito vládci svou moc opírali zejména o armádu. Militantní rétorika prvních vládnoucích Mamlúkú zapojených do svaté války, epidemie černého moru roku 1304 a po celá desetiletí se zhoršující ekonomická situace, vedly k diskriminačním a nenávistným projevům vůči všem tehdejším nemuslimským komunitám.¹⁷

¹¹ Novotná, Arava, s. 17; Masters, Bruce, 2014. s. 22.

¹² Například za vlády al Mutawakkila v 9. stol byl obnoven zákaz zaměstnávání *dhimmi* ve státních službách či al-Hakíma na přelomu 11. a 12. století, který nutil Židy nosit ve veřejných lázních degradující symbol zlatého telete a křesťany dlouhý dřevěný kříž. Novotná, Arava, s. 17 s. 156.

¹³ Cohen, Mark, 2013, s. 143.

¹⁴ Tamtéž. s. 143.

¹⁵ Toto se týkalo zejména Židů na dvoře v muslimském Španělsku. A podle dokumentů z genizy nemuslimové tvořili ve fátimovské vládě značnou část zaměstnanců.

¹⁶ Historici dělí vládu Mamlúkú do dvou dílčích období: období Bahri (1250-1382), kdy byla dominantní skupina složená převážně z Qipchaq Turků; a období (Čerkes 1382-1517) vládu Mamlúkú ze severu Kavkazu.

¹⁷ [Http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/judaica/ejud_0002_0013_0_13118.html](http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/judaica/ejud_0002_0013_0_13118.html) (12. 5. 2014).

Je nezbytné zdůraznit, že právě v tomto období se násilné a diskriminační projevy zaměřovaly především na křesťanské Kopty.¹⁸

Za vlády Mamlúků byl zahájen dlouhodobý proces islamizace křesťanské populace. Mamlúčtí vládcí podporovali náboženskou horlivost a za jejich panování bylo vydáno značné množství dekretů, které omezovali zástupce jiných náboženských věrouk. Jako příklad lze uvést zákaz zaměstnávat Židy a křesťany ve vládních pozicích. Tento zákaz vydal v roce 1290 sultán Qalawún a byl dodržován a respektován i v době vlády jeho syna, al-Málíka al-Ašrafa al Chalíla.¹⁹

Po roce 1301 vyvrcholila nenávisť k Židům a křesťanům až do podoby krutého pronásledování. Ve vybraných egyptských městech docházelo k nepokojům a mnoho křesťanů a Židů bylo donuceno přijmout islám. Všechny kostely a synagogy ve městě Káhiře byly uzavřeny. V Alexandrii byly zničeny všechny nemuslimské domy vyšší než domy muslimských sousedů.²⁰

V roce 1301 byl vydán zákon, který nařizoval nemuslimské komunitě povinnosti odlišit svůj oděv. Křesťané nosili modré turbany, Židé žluté a samaritáni červené. Ženy musely nosit černé čepce s bílými nebo s hnědými šátky, přehozenými přes hlavu. Byl obnoven zákaz jízdy na koni a omezena výstavba domů. Všechna tato nařízení a kontroly jejich dodržování měly na židovskou komunitu citelný dopad. Monopolizace obchodu s kořením²¹ v roce 1347 nakonec uvedla židovskou komunitou do velmi hluboké ekonomické krize.²²

¹⁸ Masters, Bruce, 2014, s. 42.

¹⁹ http://www.geschichteinchronologie.ch/afrika/aegypten/EncJud_juden-in-aegypten03-1260-1517-mamluken-ENGL.html (12. 5. 2014).

²⁰ http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/judaica/ejud_0002_0013_0_13118.html (12. 5. 2014).

²¹ Obchod s kořením byl jednou nejdůležitějších komodit egyptského zahraničního obchodu, byl roku 1347 převzat "Karimi" obchodní společností v níž pouze několik členů bylo Židy.

²² http://www.geschichteinchronologie.ch/afrika/aegypten/EncJud_juden-in-aegypten03-1260-1517-mamluken-ENGL.html (12. 5. 2014).

2.2.1 Struktura židovských komunit v mamlúckém Egyptě

V mamlúckém období byla židovská obec vedena *negidim*²³, údajně Maimonidovým vnukem Davidem ben Abrahamem²⁴. Jako *negidim* jsou označovány hlavy akademií, o jejichž povaze a struktuře se bohužel nedochovalo mnoho informací.

2.3 Postavení Židů za dob Osmanské říše a vlády Muhammada °Alího

V Osmanské říši byla židovská obec chráněna muslimským státem. Osmanská říše byla multietnické, multikonfesní impérium známé vysokou mírou tolerance, komunální autonomie, a kulturní symbiózy mezi muslimy, křesťany a Židy.²⁵

Když se Egypt stal provincií Osmanské říše, získali egyptští Židé stejný status jako Židé ve zbytku osmanského impéria. Pro Židy z Egypta to znamenalo výrazné zlepšení životních podmínek.²⁶ Egypt přestal být centrem říše a stal se pouze provincií s povinností platit Istanbulu poměrně vysoké daně. Osmanští guvernéri dále pokračovali v zavedeném trendu a zaměstnávali Židy zejména ve finanční oblasti. Na konci 15. století se Osmanská říše stala pro Židy relativně klidnou správou, jež jim nabízela mnoho možností rozvoje, a která jim poskytovala bezpečné útočiště. Židé se stali ekonomicky nejsilnější složkou osmanského

²³ Nagid reprezentoval celou židovskou obec před vládou. Jmenoval rabínské soudce a byl zodpovědný za poslušnost komunity vůči nařízením. Například předepsaný oděv. [Http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cairo-COM_0004790](http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cairo-COM_0004790) (6. 7. 2014).

²⁴ Žil v letech 1238-1300. [Http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cairo-COM_0004790](http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cairo-COM_0004790) (6. 7. 2014).

²⁵ Beinín, Joel, 2005, s . 23.

²⁶ Tři století pod Osmanskou nadvládou (1517-1798).

obyvatelstva a sehrávali důležitou roli v kulturním a společenském životě tehdejší společnosti. Osmanská říše se stala zemí, kde židovská kultura a vzdělanost po určitou dobu vzkvétaly.²⁷

Muhammed Ālī Paša byl bývalým důstojníkem turecké armády, který se na počátku 19. století stal místokrálem Egypta a založil královskou dynastii vládoucí v Egyptě až do roku 1952. Ve svém úsilí o modernizaci země pozval do Egypta řadu cizinců²⁸, jejichž civilní status upravoval zákon z roku 1869.²⁹

Každá nemuslimská komunita v Osmanské říši tvořila tzv. *millet*, nábožensko-politickou jednotku, které předsedal její náboženský vůdce a řídila ji zvolená rada. Politická bezmocnost *dhimmí* byla vyvážena mocí ekonomickou – příslušníci všech nemuslimských *milletů* totiž patřili k vyhlášeným obchodníkům, řemeslníkům a tlumočnickům zahraničních ambasad. Na rozdíl od křesťanů se Židé v drtivé většině usazovali ve městech. Z hlediska každodenního života byla nejdůležitější jednotkou židovské samosprávy individuální shromáždění. Tato shromáždění byla dobrovolným sdružením rodin a jednotlivců soustředěných kolem synagogy. Kongregace se lišily počtem členů. Některé kongregace tvořily stovky rodin, jiné pouze několik desítek rodin, někdy i méně.³⁰

V 15. a 16. století byla židovská kongregace v Osmanské říši nejčastěji tvořena podle místa původu. Vedení každé kongregace bylo rozděleno mezi náboženskými a laickými zástupci. Laičtí představitelé byli voleni členy, kteří sboru platili daně a tvořili výkonné rady kongregace.³¹

Od 16. století se Židé stali prominentní složkou společnosti a to zejména ve finanční sféře. Židovské komunity podporovaly širokou škálu

²⁷ Levy, Avigdor, 1994, s. 23.

²⁸ Krämer, Gudrun, 1989, s. 8.

²⁹ Shamir, Shimon, 1987, s. 36.

³⁰ Levy, Avigdor, 2002, s. 8.

³¹ Levy, Avigdor, 1994, s. 43.

aktivit členů v náboženské, právní, vzdělávací a sociální sféře po celé Osmanské říši. Současně se v tomto období podílely na intenzivním rozvoji intelektuálního a duchovního života. Během 18. století Židé bystře využili rozvíjející se obchod a navazovali kontakty zejména s Francouzy a obyvateli italských Benátek. Často se uplatňovali jako obchodníci, prodejci šperků a diamantů nebo jako výběřčí daní ve městech a všech egyptských přístavech.³²

Reformy *tanzímát* (1839–1878) měly za úkol zmodernizovat Osmanskou říši. Ve skutečnosti však tyto reformy společnost rozdělenou na muslimy a nemuslimy s jasně definovanými právy a povinnostmi, přivedly k zániku tradiční hierarchie osmanské společnosti. *Millet* se pomalu začal měnit v politický národ.³³

Na počátku 18. století se židovská komunita, která měla do té doby 5000-7000 členů, rozrostla o nově příchozí členy z různých zemí a postupně se přeměnila na multikulturní a vícejazyčnou komunitu. Hlavní charakteristikou Židů v Egyptě byla jejich rozmanitost v oblasti kultury, etnického původu, národnosti, rituálů a jazyků. V této době se Židé zaměřili na mezinárodní obchod s kořením a kávou. Židovská komunita zažívala v Egyptě v tomto období skutečně zlaté časy. Muhammad ^cAlí za své vlády dbal na to, aby byla zachována náboženská snášenlivost a snažil se zaručit větší bezpečnost všem náboženským skupinám v zemi.³⁴

2.3.1 Obvinění z rituálu krve a rostoucí antisemitismus v Osmanské říši

O rostoucím antisemitismu v regionu svědčí i proslulá Damašská aféra. Roku 1840 bylo proti Židům v Damašku vzneseno obvinění

³² Shamir, Shimon, 1987, s.10.

³³ Masters, Bruce, 2014, s. 11.

³⁴ Masters, Bruce, 2014, s. 11.

z rituální vraždy. Židé v syrské metropoli byli obviněni z vraždy katolického kněze, který měl být údajně zabit kvůli krvi, kterou měli Židé využít během Pesachu k rituálním účelům. Tehdy byl zatčena více jak desítka damašských Židů, kteří byli umučeni. Toto obvinění z rituální vraždy a následné perzekuce Židů vzbudily pozornost po celé Levantě i v Evropě.³⁵

Další obvinění byla vznesena v roce 1847 v Libanonu a Jeruzalémě.³⁶ Nepomohlo ani vydání dekretu sultána Osmanské říše Abdulmecita I., který obvinění z rituální vraždy odsoudil a zakázal Židy na základě těchto obvinění zatýkat. Avšak falešná obvinění byla dál vznášena napříč Blízkým východem.³⁷

V Egyptě vstoupila do podvědomí též aféra z roku 1844, kdy byl z rituální vraždy křesťana obviněn člen káhirske židovské komunity. Muhammad Ālī se snažil vyhnout násilnému konfliktu a usiloval o spravedlivé objasnění případu.³⁸ Dalším příkladem bylo obvinění rabiho Šalouna z ublížení křesťanskému chlapci v Dámanhúru. Obvinění proti Židům byla vznášena dále v letech 1879 a 1881.³⁹

Incidenty se nevyhnuly ani Alexandrii a dalším městům. V průběhu svého velikonočního kázání kněz *College Sainte Catherine*, bratr León, obvinil Židy ze zabíjení křesťanských dětí na svátek nekvašených chlebů. Jiná nařčení z vraždy jsou doložena v Port Saídu (1882 a 1892) a Mansúře (1877).⁴⁰ Jacob Landau poukazuje na fakt, že v obou případech se muslimové zapojili do protižidovských bouří až poté, co je vyvolali

³⁵ Levy, Richard, 2005, s. 160-161.

³⁶ Landau, J.M, 2005, s. 39; Stillmann, Norman, 1979, s. 106.

³⁷ Hanáková, Eva, 2006, s. 163.

³⁸ Stillmann, Norman, 1979, s. 106.

³⁹ Hanáková, Eva, 2006, s. 166; Stillmann, Norman, 1979, s. 105-106. Uvedeno několik dokumentů vztahujících se k obvinění z rituální vraždy.

⁴⁰ Barda, Racheline, 2011, s. 86.

Řekové či syrští křesťané.⁴¹ Důvodem stoupajícího napětí mezi komunitami byla nejspíše obchodní konkurence mezi minoritami.⁴² Počátky antisemitismu na Blízkém východě, můžeme chápat jako ochranu jedné menšiny proti druhé menšině, která je méně asimilována než-li Židé. Pro muslimské Araby komunita Židů nepředstavovala takové ekonomické a politické ohrožení jako pro křesťanskou minoritu.⁴³

Židé se na Blízkém východě dovolávali spravedlnosti pomocí petic a dopisů zasílaných zahraničním konzulům a egyptským úřadům. Na pomoc pronásledovaným Židům ve Francii na počátku 19. století vznikla *Alliance Israélite Universelle*.⁴⁴

V době britského protektorátu se Židé dožadovali přímé ochrany u zahraničních konzulátů či rovnou žádali o udělení státního příslušenství dané země. Mnozí egyptští Židé tak usilovali u rakouských, italských, francouzských diplomatů o získání občanství. Tento nový status zaručoval cizím menšinám určité výhody jako osvobození od placení některých daní nebo odvod nižšího cla. Zahraniční konzuláty chránily většinu vysoce postavených židovských rodin. Jako například rodiny Suarez a Mosseri, Kattawi a Menasce.⁴⁵

⁴¹ Landau, Jacob, 2005, s. 206. tamtéž Hanáková, Eva, 2006. s.167.

⁴² Židé v té době tvořili 3 % obyvatel Alexandrie a 1% Port Saïdu. Hanáková, Eva, 2006, s. 166.

⁴³ Stillmann, Norman, 1987, s. 107.

⁴⁴ Mezi jejími zakladateli byli Adolphe Cremieux (její první prezident), Isidor Cahen a další. Organizace byla založena roku 1860 v Paříži. Od 90. let 19. století se *Alliance Israélite Universelle* začala výrazněji cílit na školství a založila síť židovských francouzskojazyčných škol v zemích Balkánu a Blízkého východu.
http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/judaica/ejud_0002_0001_0_00834.html (12. 5. 2014).

⁴⁵ Landau, Jacob. 1969. s. 21. Rovněž Hanáková, Eva, 2006, s. 167.

2.3.2 Vláda Muhammada °Alího

Vláda Muhammad °Alího se ukázala jako velmi podstatná pro budoucí rozvoj země. Během prvních let jeho vlády byla tvrdě potlačena opozice vůči jeho autoritě zmasakrováním mamlúckých nepřátel. Cestovatel Edward William Lane upozorňuje na určité zlepšení situace Židů, ale zároveň udává, že stále mohli být Židé „svévolně zatčeni a propuštění teprve po zaplacení vysoké pokuty“⁴⁶ byli zatíženi povinnostmi platit daň z hlavy, která byla zrušena až v roce 1855 a povinnostmi platit vysokou daň za celou komunitu.⁴⁷ Židovskou komunitu v tomto období tvořily zejména dvě náboženské skupiny: marginální skupina karaitů a většina rabanitů. Karaité nepřijali autoritu psaného práva⁴⁸ a rabanité následovali rabínskou tradici zahrnující ústní a psané právo.⁴⁹

Muhammad °Alí potlačoval veškeré projevy xenofobie vůči nemuslimům s cílem přilákat investice a rozšířit zahraniční obchod. Barevné rozlišení turbanů, oblečení a sociální omezení byly zrušeny. Na ochranu cizinců byl v roce 1875 zřízen Smíšený soud, který byl inspirován Bonapartovým *Code civil*. Tato nová instituce měla na starosti řešení veškerých občanských a obchodních sporů mezi Egyptany a cizinci nebo cizinci a jinými národnostmi. Celkem byly založeny tři soudy se sídly v Káhiře, Alexandrii a Al-Mansúře.⁵⁰

V čele Smíšeného soudu stál jeden egyptský a dva zahraniční soudci.⁵¹ Nejen, že egyptská policie neměla právo zatknout Evropany, nemohla ani zasahovat do hádky mezi nimi a Egyptany. Je zřejmé, že z důvodů osobní bezpečnosti, ekonomických výsad a lepšího sociálního

⁴⁶ Landau, Jacob, 1969, s. 3.

⁴⁷ Barda, Racheline, 2011, s. 75.

⁴⁸ Karaitští Židé odmítají autoritu ústního zákona a přijímají pouze hebrejskou Bibli a lidský rozum. Zahrnují do Písma Tóru (zákon), Nevi'im (proroci), a Ktuvim (spisy). Ústní zákon zahrnuje Mišnu a Gemaru, který je její komentář. Mišna a Gemara tvoří společně Talmud.

⁴⁹ Barda, Racheline, 2011, s. 76.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Krämer, Gudrun, 1989, s. 30.

postavení se statut cizince stal velmi žádoucím a Židy v Egyptě často využívaným.⁵²

Cizí státní příslušníci požívali zvláštních ekonomických a právních výsad. Kromě ochrany majetku, svobody náboženského vyznání a osvobození od *džizje*, byli osvobozeni od placení místních daní a spadali pod jurisdikci jejich vlastních místních konzulů, mimo dosah muslimských soudů.⁵³

Historií počátků karaitských Židů v Egyptě se zabývá židovská historička Mourad El-Kodsi, která ve své knize tvrdí, že:

„Karaitská komunita v Egyptě vlastnila až do konce 19. století právní dokument s pečeti Amr Ibn al-Ás, prvního islámské guvernéra Egypta, ve kterém nařídil vůdci rabanitského společenství nezasahovat do způsobu života karaitských židů.“⁵⁴

Tento dokument pochází z roku 641 n. l, tedy z doby více než sto let před příchodem Anana ben Davida, považovaného za zakladatele hnutí karaitů.⁵⁵

2.4 Vliv francouzské okupace a britské okupace

Moderní dějiny Egypta začínají dle historiků v roce 1798, kdy do země vstoupil francouzský expediční sbor pod vedením francouzského vojevůdce Napoleona Bonaparte. Ačkoliv francouzská nadvláda netrvala dlouho, Egypt se díky ní otevřel modernosti, reformám a západnímu vlivu. Francouzi zavedli na Blízkém východě první tiskařský lis s fonty v arabštině, stejně jako v latině a řečtině. V srpnu roku 1798 byla

⁵² Barda, Racheline, 2011, s. 76.

⁵³ Tamtéž, s. 77.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Mourad, El-Kodsi, 1987, s. 2.

vytvořena akademie vědců *Institut d'Egypte* po vzoru slavného *Institut de France*.⁵⁶

Bonaparte po dobytí Egypta nařídil, aby bylo k egyptským Židům přístupováno stejně jako ve Francii.⁵⁷ Ustanovil zastřešující instituci Konzistoř (*Consistoire*), v čele s dvěma rabíny (*Grands Prêtres de la Nation Juive*) a sedmičlennou radu (*Conseillers*). Tento orgán byl zodpovědný za správu celé židovské komunity v případě jakéhokoli problému.⁵⁸

Bonapartův krátký pobyt v Egyptě nechvalně proslul rozhodnutím vybombardovat synagogu v Alexandrii pod záminkou, že překážela jeho dělům. Skutečným důvodem byla odplata za neplacení daně uvalené na židovskou komunitu.⁵⁹

2.4.1 Vliv britské okupace

Přáním syna Muhammada ^cAlího, chedíva Ismáíla (1863-1879), bylo aby se Egypt stal zemí na úrovni Evropy. Kvůli jeho extravagantnímu životnímu stylu a ekonomické krizi byl v roce 1875 nucen prodat veškeré své akcie *Společnosti Suezského průplavu*.⁶⁰

Politická nestabilita v zemi, alexandrijský masakr⁶¹ a v neposlední řadě povstání Ahmada Urábí (1841–1911)⁶² vedlo Velkou Británii k tomu, aby se výrazněji angažovala v egyptské vnitropolitické krizi. Nutnost

⁵⁶ [Http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/napoleon.html](http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/napoleon.html) (12. 5. 2014).

⁵⁷ Po dobytí Francie v roce 1807 svolal Napoleon 95 rabínských učenců jmenovaných prefekty jednotlivých provincií, kteří v období od 9.2. do 9.3. 1807 zasedali v Paříži, aby mu pomohli rozhodnout, zda jsou francouzští Židé příslušníky francouzského národa. Údajně jim položil otázku, zda považují Francii za svou zemi a Francouze za své bratry. Po kladné odpovědi byla francouzským Židům uznána plná rovnoprávnost s francouzskými občany. . [Http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/napoleon.html](http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/napoleon.html) (12. 5. 2014).

⁵⁸ Landau, Jacob, 1969, s. 135. V archivech v Alexandrii nalezl Landau originalní jmenovací listinu Consistoire k datu 7.září 1798.

⁵⁹ Barda, Racheline, 2011, s. 73.

⁶⁰ Dividendy měly být vyplaceny až po 25 letech a zpočátku projekt

⁶¹ V roce 1882 vypuklo v Alexandrii násilné rabování evropských domů s obchodů. Evropané byli napadáni na ulicích. Celkem bylo během masakr zabito 75 Evropanů.

⁶² Vzpouřa s heslem "Egypt pro Egyptany"

zajistit cestu do Indie a současně udržet Egypt stabilním, donutila Brity, aby zasáhlo do politické a ekonomické situace formálním vyhlášením kolonie, která měla hájit své zájmy v regionu.⁶³

Po porážce vojsk plukovníka Urábího v září 1882 se Egypt fakticky stal součástí britského impéria. Skutečnou moc však neměl chedív ani egyptská vláda, nýbrž britský generální konzul.⁶⁴

S otevřením Suezského průplavu v roce 1869 se Egypt plně otevřel modernizaci a rozvoji. Výrazně se zvýšil příliv cizinců, a to zejména Židů, kteří žili v odlehlých oblastech Osmanské říše. Narozdíl od ostatních zemí Blízkého východu žily do konce 19. století v Egyptě desítky bohatých židovských rodin.⁶⁵

Vzhledem ke skutečnosti, že Egypt byl až do roku 1914 fakticky provincií Osmanské říše⁶⁶ a poté do roku 1922 britským protektorátem, byli také *dhimmí* chráněni preferenčním režimem a smíšeným soudem. Protektorátní režim zajišťoval cizím státním příslušníkům, aby nebyli vystaveni egyptské legislativě v trestních, občanskoprávních, obchodních a daňových záležitostech. Jak bylo zmíněno již výše, od vlády Muhammada Alího byli zodpovědní pouze svým vlastním soudům.⁶⁷

Britský vliv v regionu zaručoval bezpečí a politickou stabilitu, rozvoj obchodních tras a nových průmyslových odvětví. Egypt se stal rozvíjející se zemí a nabízel velké ekonomické příležitosti, zejména pro Židy, kteří tradičně vynikali v obchodní činnosti. S rozvojem nacionalismu ve 30. letech začali egyptští Židé více angažovat a participovat na politickém vývoji země.

⁶³ Valkoun, Jaroslav, s. 103. dostupné na: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/6421/Valkoun.pdf?sequence=1> (6. 7. 2014).

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ [Http://www.sefarad.org/lm/035/9.html](http://www.sefarad.org/lm/035/9.html) (6. 7. 2014).

⁶⁶ Až do 1914.

⁶⁷ Barda, Racheline, 2011, s. 76.

2.5 Židé v Egyptě první polovině 20. století

V 19. století dokázali Židé těžit ze svého výjimečného postavení na hranici Východu a Západu a zaměřili svou pozornost na dálkový obchod. Tvořili minority rozdělené nejen na základě politických, ale i lingvistických, kulturních a sociálních znaků. V průběhu 19. století se počet Židů v Egyptě zvýšil zejména díky imigraci Židů z Ruska a Evropy.⁶⁸

V první polovině 19. století se životní úroveň Židů v Egyptě zvyšovala. Existovala dvě hlavní centra židovských komunit Alexandrie a Káhira. V 19. století byla židovská čtvrť v Káhiře cestovateli popisována jako špinavá a ponurá. Významným střediskem židovské obce té doby byl egyptský přístav Alexandrie. Ačkoliv na počátku 19. století zde žilo pouze pár set členů, už v roce 1907 čítala obec více jak 14 000 členů. Alexandrijská židovská komunita se v té době stala největší obcí v zemi.⁶⁹

Židé v Alexandrii pocházeli zejména z Řecka a dalších částí Evropy. Právě díky své rozmanitosti se Alexandrie stala centrem mnohých místních židovských organizací a institucí jako Bnej brit, židovská zednářská lóže, či Rotary club.⁷⁰ Menšími židovskými centry byly Tanta, Port Saíd, Mansúra či Suez. Podle Landaua však tato centra postupně s rostoucí urbanizací zanikala. Jako příklad lze uvést Damiettu, kde v roce 1833 žilo kolem 300 – 400 Židů a v roce 1907 zde zůstalo pouze 8 židovských obyvatel.⁷¹

Dle záznamů cestovatele S. M. Samuela „Židé využívali možnosti prodávat potraviny za vyšší ceny než ostatní, a proto zásobují své

⁶⁸ Reeva, Menachem, Laskier, Reguer , 2013, kapitola 22.

⁶⁹ Hanáková, Eva, 2006, s. 161.

⁷⁰ Landau, Jacob, 1969, s. 350; Hanáková, Eva, 2006, s. 162.

⁷¹ Tamtéž. s. 45.

obchody potravinami vyšší kvality.....žili z půjčování peněz, šití šatů a z prodeje drobného zboží a látek.“⁷²

Během 20. století se obecně zlepšovala úroveň vzdělání včetně rozvoje židovských škol. Židé v Egyptě se zaměřovali zejména na studium vysoce specializovaných oborů jako medicína a práva.⁷³

Rostoucí nacionalismus na konci 19. století zhoršil vztahy mezi Židy a muslimy. Rostoucí rivalita se začala projevovat i mezi Židy a Řeky, syrskými křesťany, a to především v obchodní sféře. Nepříliš dobré vztahy byly také s početnou egyptskou křesťanskou menšinou - Kopty. Eva Hanáková uvádí příklad, že nejhorší nadávkou na počátku 20. století bylo někoho nazvat Židem.⁷⁴

2.5.1 Židé na počátku 20. století

Pod britskou nadvládou získali Židé vysoké sociální a ekonomické postavení. Stejně jako v jiných zemích byli Židé považováni za zdatné obchodníky s textilem, výborné právníky a úspěšné lékaře. Od počátku 20. století se egyptští Židé stále více soustředili především v ekonomických a administrativních centrech, v Káhiře a Alexandrii. Židé nižšího postavení a vzdělání lpěli více na židovských tradicích a byli blíže arabské kultuře, zatímco bohatší Židé přijali spíše sekulární evropský životní styl. Mluvili především anglickým či francouzským jazykem a své děti posílali do evropských škol.⁷⁵

Mezi léty 1907-1917 dosáhla egyptská židovská minorita největšího rozkvětu. Počet Židů v Egyptě v roce 1882 dosáhl 30 000 a do roku 1918 se zdvojnásobil. Podle sčítání lidu z roku 1947 žilo v Egyptě kolem 63

⁷² Hanáková, Eva, 2006, s. 163.

⁷³ Hanáková, Eva, 2006, s. 163.

⁷⁴ Tamtéž, s. 163.

⁷⁵ Barda, Racheline, 2011, s. 92.

550 Židů, což představovalo 0,4 procenta z celkového počtu 19 miliónů obyvatel. Kramer a Laskier však pracují s čísly 75 - 80 000 a to je 45-50 % pouze v Káhiře.⁷⁶

Teprve po první světové válce Židé přestali hovořit svým rodným jazykem a začali používat jazyky evropské. Nejprve italský a poté nejčastěji francouzský. Angličtina byla jazykem egyptské muslimské elity vzdělané v britských školách. Židovské střední a vyšší třídy používaly anglický jazyk v obchodní sféře nebo při oficiálních příležitostech. Francouzština se stala jazykem *lingua franca*, tedy jazykem společným pro všechny. Dobrá znalost francouzštiny byla nezbytná jak v odborných, tak laických kruzích.⁷⁷

2.5.2 Otázka státní příslušnosti Židů v Egyptě

Velká Británie, díky svému dominantnímu postavení v zemi, mohla zavést přísné limity pro poskytování britského občanství. Její požadavky na žadatele byly poměrně přísné. Občanství bylo uděleno pouze rodinám původem z Gibraltar, Malty nebo Kypru. Ve většině případů poskytovali pasy zejména vysoce postaveným židovským rodinám. Země Rakousko-Uhersko, Francie a Itálie udělovaly občanství čteněji. Francie na základě dekretu francouzského právníka a zakladatele již zmíněné *Alliance israelite universelle* Adolpha Crémieux z roku 1870, přivítala do svých řad každého Žida, který mohl dokázat alžírské předky.⁷⁸ Itálie byla vůči novým žadatelům také velmi přívětivá. Občanství bylo uděleno výměnou za ochotu si za udělení zaplatit.⁷⁹

Od roku 1876 do roku 1949 měli cizinci pobývající v Egyptě právo na to, aby jejich právní záležitosti byli spravovány smíšenými soudy, které Evropané považovali za více "moderní" a modernější než původní právní

⁷⁶ Schrand, Imgrand, 2004, s.39.

⁷⁷ Barda, Racheline, 2011, s. 82.

⁷⁸ Krämer, Gudrun, 1989, s. 31.

systém.⁸⁰ Po zániku Osmanské říše otázku egyptských státních příslušníků opravovala zákon číslo 19 z roku 1929. Egyptská národnost byla definována:

1. Pro ty, jejichž rodiny pobývaly v zemi bez přerušení od 1.1.1848.
2. Pro bývalé obyvatele Osmanské říše, kteří měli dne 5. listopadu 1914 "místo svého obvyklé pobytu" v Egyptě (den, kdy Egypt oficiálně přestal být provincií Osmanské říše) a od této doby v Egyptě zůstali aspoň 10 let, mají stálý příjem a znají arabský jazyk.⁸¹

Prominentní rodiny jako Suarez, Mosseri se staly italskými občany, zatímco rodiny Kattawi a Menasce byly pod ochranou Rakouska-Uherska. Celkově podle Landaua bylo asi 25 % Židů v Egyptě občany s cizí státní příslušností, zhruba 40% bylo bez státní příslušnosti a pouze 20-30% mělo příslušnost egyptskou.⁸²

Navzdory tomu, že většina Židů v Egyptě byla bez státní příslušnosti, vedly tyto údaje v 50. letech ke stigmatizaci celého egyptské židovstva jako cizího prvku ve společnosti.⁸³

Ačkoliv meziválečném období sílil nacionalismus vzhledem k vysokému provázání zejména židovské komunity s obchodem byla rostoucí třída egyptských podnikatelů nucena ke spolupráci s menšinami dominujícími v ekonomickém sektoru.⁸⁴ Židé dosáhli za britského protektorátu privilegovaného sociálního a ekonomického postavení. Uplatnění nacházeli nejen v administrativě jako úředníci a zaměstnanci

⁷⁹ Barda Racheline, 2011, s. 83.

⁸⁰ Beinin, Joel, 1998, s. 23.

⁸¹ Schrand Irmgard, 2004, s. 43; Barda Racheline, 2011, s. 89. Děti cizinců narozených v Egyptě byly způsobilé k získání občanství za předpokladu, že se vzdaly zahraničního občanství.

⁸² Landau, Jacob, 1969, s. 21.

⁸³ Barda, Racheline, 2011, s.83. Také Shamir, Shimon, 1987, s. 33–67.

⁸⁴ Hanáková Eva, 2006, s. 163.

banky⁸⁵, ale také v oblastech průmyslu, vývozu a místního rozvoje. Například banka *Misr*, jež byla založena v roce 1920 Židy egyptské národnosti: Josefem Aslanem Kattawim a Josefem Cicurelem.⁸⁶ V Alexandrii bylo celkem 45 firem zaměřujících se na vývoz bavlny⁸⁷, v té době nejvyváženější komodiy z Egypta. Z těchto firem polovinu vlastnili Židé.⁸⁸

2.5.3 Nacionalismus

Jak již bylo výše uvedeno, v roce 1914 se stal Egypt britským protektorátem. Abbás II. Hilmí, který vládl v letech 1892–1914 sympatizoval s protibritskými silami. Po svém nástupu k moci podporoval panislámské aktivisty a po vypuknutí první světové války byl sesazen a nahrazen sultánem Husajnem Kámilem. Po jeho smrti roku 1917 se sultánem stal Ismaíl Ahmad Fu'ád.⁸⁹

Po skončení první světové války se objevily první politické požadavky, směřující k dosažení státní nezávislosti. V roce 1918 se vydala do Versailles na mírovou konferenci delegace egyptských politiků (*al-wafd al-misrí*)⁹⁰, v čele se Sa'adem Zaghloulem (1860-1927) s cílem požadovat nezávislost Egypta. Požadavek nezávislosti byl zamítnut a egyptští politici byli zatčeni a deportováni na Maltu.⁹¹

V březnu roku 1919 propuklo v Káhiře bouřlivé povstání vedoucí Egypt k získání nezávislosti. Káhirské povstání bylo reprezentováno

⁸⁵ V bankovníctví vynikaly zejména rodiny Aghion, Adda, Menasce a Suarés. Mizrahi, Maurice. 1987, s. 93.

⁸⁶ Barda, Racheline, 2011, s. 83.

⁸⁷ Egyptské příjmy z bavlny dramaticky rostly a v roce 1914 vývozu egyptské bavlny tvořily 92 procent celkového vývozu v odvětví. Barda, Racheline, 2011, s. 80.

⁸⁸ Mizrahi, Maurice, 1987, s. 93.

⁸⁹ MacEachen, Sally, 2010. s. 19.

⁹⁰ Egyptská delegace se později transformovala v politickou stranu *Wafd*. Reid, Richard, 2011, s. 233.

⁹¹ Gombár, Eduard, 2007, .s. 6.

sekulárním heslem „náboženství je pro boha a vlast je pro všechny - ad-dín li'lláh wa'l-watan li'l-džámi“⁹². První ústava inspirována belgickou ústavou byla deklarována roku 1923. Ve svém třetím článku zaručovala rovná práva pro všechny Egyptány, bez rozdílu rasy, jazyka či náboženství.⁹³ Dne 28. ledna 1922 získal Egypt nezávislost a bylo vyhlášeno Egyptské království⁹⁴ v čele s králem Farúkem I.⁹⁵

Hlavním zájmem nacionalistických vůdců bylo vytvořit suverénní egyptský stát, bez zahraničního vlivu a kontroly. Důraz na jednotu bez ohledu na náboženské vyznání nebo etnickou příslušnost, což vedlo některé členy židovské komunity, jako Jusúfa Cicurela Beje či ve svých počátcích Kattawiho stejně jako mnoho z jejich muslimských a koptských krajanů k podpoře nacionalismu.⁹⁶

Díky zlepšení ekonomických podmínek a intelektuálního rozvoje se začali Židé více aktivně podílet na veřejném životě. Někteří finančníci se dokonce stali členy parlamentu a ministry. Josef Kattawi byl členem parlamentu v roce 1915 a ministrem financí a komunikace v roce 1923. Aslan Kattawi byl členem senátu během třicátých let.⁹⁷

Od 30. let 20. století sílil v egyptské společnosti nacionalismus, antikolonialismus a v neposlední řadě antisionismus. Kritika se zacítila hlavně na vysoké pozice a výhodné postavení cizinců a nemuslimských minorit. Ačkoliv se v době povstání mohlo zdát, že Židé budou považováni za občany egyptského národa. Původní sekulárně liberální nacionalismus se ke konci 30. let začal vyvíjet opačným směrem.⁹⁸

⁹² Schrand Irmgrand, 2004, s.7.

⁹³ Děcký, Josef, 1980, s. 813.

⁹⁴ Pro politický život Egypta se stal v tomto období charakteristický tzv. "trojúhelník egyptské politiky": palác – Wafd – Britové. Tamtéž.

⁹⁵ Reid, Richard, 2011, s. 252.

⁹⁶ Barda, Racheline, 2011, s. 93. Krämer, Gudrun, The Jews in Modern Egypt, 1986, s. 124. Beinín, Joel, 1998, s.18.

⁹⁷ http://www.geschichteinchronologie.ch/afrika/aegypten/EncJud_juden-in-aegypten05-ab1768-koenigreich-ENGL.html (20. 7. 2014).

⁹⁸ Barda, Racheline, 2011, s. 91.

Již v roce 1920 byl liberální nacionalismus kritizován za uchování koloniálních privilegií. Britská tajná dohoda s monarchií, stálá britská vojenská přítomnost v zemi, elitní postavení Evropanů, zintenzivnění palestinského konfliktu a vzestup fašismu a komunismu v Evropě vedlo k reinterpretaci sekulárně liberálního pojetí národa a zahrnuje do nacionalismu pan-arabské a islamistické prvky.⁹⁹

Egyptská politika byla obohacena o nová hnutí s ostřejší nacionalistickou a nepřátelskou rétorikou. Obliba a podpora strany Wafd upadala díky neúčinnosti v parlamentu a její místo bylo pomalu nahrazováno vlnou polovojenských mládežnických organizací například organizace Mladý Egypt či jiných hnutí, které byly v roce 1928 zastíněny uskupením Muslimských bratří.¹⁰⁰ V této nové islámské politické rétorice již Židé nebyli vnímáni jako skuteční Egyptané.¹⁰¹

Druhá polovina 30. let se nesla v duchu prvních útoků na Egyptské Židy. Tyto útoky měly výrazný rasový podtext. Pod vedením Muslimského bratrstva a skupiny Mladý Egypt, vypukly v roce 1938 násilné studentské demonstrace cílené proti židovským obyvatelům v Káhiře, Alexandrii a Tantě. Vydávala a se řada anti-semitských publikací, jako například arabské překlady z *Mein Kampf* a *Protokoly sionských mudrců*. Egyptští Židé začali být veřejně vnímáni jako vykořisťovatelé, sionisté a destabilizující prvek ohrožující egyptský národ.¹⁰²

Většina Židů v Egyptě byla vůči novým politickým hnutím skeptická. Oficiální zástupci komunity ze strachu z ohrožení se rozhodli vyjádřit loajalitu králi a zemi a odmítali zapojení do jakéhokoliv politického hnutí. Například v roce 1933, kdy *Liga Internationale Contre*

⁹⁹ Beinín, Joel, 1998, s. 23; Barda Racheline, 2011, s. 92; Krämer, Gudrun, 1989, s. 91.

¹⁰⁰ Barda, Racheline, 2011, s. 92. Krämer, Gudrun, 1989, s. 141–142.

¹⁰¹ Laskier, Michel, 1993, s. 68; Barda, Racheline, 2011, s. 95.

¹⁰² Barda, Racheline, 2011, s. 95.

*l'Antisémitisme Allemand (LICA)*¹⁰³ začala bojkotovat německé zboží. vůdce Káhirské a Alexandrijské obce nabídl služby k mediaci s německým velvyslanectvím.¹⁰⁴ Podobný zdrženlivý postoj a spíše pokus o diskuzi byl zaujat v roce 1937, v době kdy ve společnosti narůstaly anti-židovské tendence.

Největší obavy z rozpoutání antižidovských nálad vzbuzoval sionismus. V listopadu 1944 René Kattawi, tehdejší prezident Káhirské obce varoval vůdce místního sionistické hnutí Léona Castra. Označil sionistickou propagandu k odchodu do Palestiny jako „vážné ohrožení excelentních vztahů s Egyptskými autoritami“.¹⁰⁵ Sionistické hnutí v Egyptě bylo posíleno zejména palestinskými Židy vyhnanými během první světové války.¹⁰⁶

K obezřetnému chování a vystupování nabádal i Chajm Nahum Effendi, prezident Káhirské obce v letech 1925-1946. Veřejně vyzýval k aktivní integraci do egyptské společnosti, otevřeně vystupoval proti politickému sionismu a žádal své souvěrce k přijetí egyptské národnosti.¹⁰⁷

2.5.3.1.1 Rabi Nahum Effendi

Jeden z nejvýznamnějších rabínů na Blízkém východě Rabi Chaim Nahum Effendi se narodil v roce 1872 nedaleko Izmiru v Turecku. Chaim Nahum při svých rabínských studiích vystudoval také historii a filozofii na *Škole orientálních jazyků* v Sorboně. Byl znám též jako rabi diplomat.

¹⁰³ Sdružení židovských institucí Egypta proti nacistickým projevům v Egyptě. Hlavním cílem bylo vyvinout tlak na místní tisk a zabránit zveřejňování nacistických propagandistických materiálů, jakož i podpora bojkotu německého zboží a filmů. Barda, Racheline, 2011, s. 96.

¹⁰⁴ Krämer, Gudrun, 1989, s. 70.

¹⁰⁵ Krämer, Gudrun, 1989, s. 71.

¹⁰⁶ http://www.geschichteinchronologie.ch/afrika/aegypten/EncJud_juden-in-aegypten05-ab1768-koenigreich-ENGL.html (20. 7. 2014).

¹⁰⁷ Krämer, Gudrun, 1989, s. 72.

V roce 1923, rabi Nahum obdržel pozvání od Moše Kattawi Paši, který byl tehdejší hlavou židovské obce v Káhiře, aby se stal vrchním rabínem Egypta, kterým byl poté zvolen v roce 1925.¹⁰⁸

Nahum byl v Egyptě úspěšný a v roce 1931 se stal členem egyptského senátu. Pomohl založit *Académie Royale de Langue Arabe* v Káhiře a byl pověřen samotným králem přeložit do francouzštiny všechny vyhlášky a zákony týkající se osmanských firem v Egyptě od 16. století do roku 1904, publikace vyšla v roce 1934 *Recueil de firmans imperiaux*.¹⁰⁹

Jako vrchní rabín egyptské židovské komunity od roku 1925 zbyl svědkem jak vrcholu tak pádu židovské komunity v Egyptě. Rabi Nahum zejména vynikal v diplomacii, a co by aktivní politik v mezinárodních záležitostech, navazoval kontakty mezi Židy po celém světě. Ve snaze zajistit budoucí židovské vzdělané náboženské nástupce poslal několik učenců studovat do sefardského rabínského semináře na ostrov Rhodos.¹¹⁰

Rabi Nahum se prozíravě snažil minimalizovat dopad internací Židů v 50. letech a pokoušel se o syntézu všech pravidel a neustálou obezřetnou komunikaci s egyptskými úřady. Od poloviny 40.let rabi Nahum pomalu ztrácel zrak až oslepl úplně. Zůstal ve svém sídle na NAAR Shamayim, v hlavní synagoze v Káhiře na Adly Pasha Street. Byl schopen odsloužit bohoslužbu dlouhými citacemi rabínských zdrojů z paměti. V roce 1960 zemřel ve věku 88 let. Jeho pohřbu byly tisíce lidí,

¹⁰⁸ <http://www.sephardicstudies.org/haim.html> (28. 7. 2014).

¹⁰⁹ [Http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/nahoum-nahum-haim-hayyim-COM_0016340](http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/nahoum-nahum-haim-hayyim-COM_0016340) (6. 7. 2014).

¹¹⁰ <http://sefarad.org/lm/046/17.html> (28.7.2014)

včetně muslimů a křesťanů. Jeho ostatky jsou uloženy v mauzuleu na hřbitově v Bassatine.¹¹¹

2.5.4 Sionismus

Myšlenky sionismu se dostaly do Egypta, přibližně v době prvního Basilejského koncilu tedy v roce 1897. Z počátku byl rozšířen zejména mezi Židy nižší třídy a nižší střední třídy. Politický sionismus měl své přívržence zejména mezi aškenázskými Židy a orientální nižší střední třídou. V rámci sefardské elity se zpočátku sionismus setkal s nezájmem. Sefardští Židé a orientální Židé střední a vyšší třídy shledávali propagaci politického sionismu a emigrace do Palestiny jako velmi riskantní a ohrožující jejich dobré postavení a majetek.¹¹² V letech 1914 a 1915 připlulo z Palestiny do Alexandrie na 11 300 převážně ruských Židů vyhnaných Turky. V Káhiře a Alexandrii začaly vznikat malé sionistické skupiny z počátku zaměřené na pomoc uprchlíkům a výuku hebrejštiny. Egyptští Židé přirozeně vnímali Jeruzalém jako svaté místo, biblickou zemi, ale ne jako místo určené k emigraci. Pravidelně byly shromažďovány charity pro Sion, organizovány poutě do Chrámu na Svaté hoře, psali se básně o kráse Jeruzaléma.¹¹³

Dle úmluvy z Montreux v roce 1937, která stanovila konec režimu kapitulací a definitivně ukončila koloniální ochranu nad cizinci. Většina horní a střední třídy Židů, stejně jako jiné menšiny si raději zachovala cizí státní příslušnost.¹¹⁴

Po 1937 sílil proces nacionalizace egyptské společnosti. Egyptská národnost se měla zásadní význam pro získání zaměstnání a pro jednání s vládními institucemi. Roku 1947 byl přijat zákon požadující od podniků

¹¹¹ <http://sefarad.org/lm/046/17.html> (28.7.2014)

¹¹² Krämer, Gudrun, 1987, s. 72.

¹¹³ Sicker, Martin, 1999, s. 117.

¹¹⁴ Barda, Racheline, 2011, s. 89.

pevné kvóty zaměstnaných Egyptanů.¹¹⁵ I přes formálně liberální zákon žádosti o občanství byly častěji zamítány. Bylo zaznamenáno několik případů, kdy se Židé dle modelu vzdali svého cizí státní příslušnosti, egyptské občanství jim však uděleno nebylo. Tyto případy platí zejména pro chudší a méně vzdělané egyptské Židy, kteří poté zůstaly bez státní příslušnosti.¹¹⁶ Podle Rachelina Barda bylo toto období:

„Nová Anglo-egyptská smlouva z roku 1936 představuje předěl pro egyptské Židy a přivedla je na rozcestí. Jako minoritní skupiny v převážně arabsko-muslimské zemi, Židé čelili krizi identity.“¹¹⁷

2.5.4.1 Sionistické noviny

V počátcích egyptského nacionalistického hnutí dominovala myšlenka společného britského nepřítele. Proto někteří sionisté v Egyptě zároveň sympatizovali s nacionálním hnutím. Jako například novinář León Castro, který po káhirském povstání propagoval myšlenky strany Wafd v Evropě a po návratu založil pro-wafdistické francouzské noviny *La Liberté*. Současně však stál v čele sionistické organizace v Káhiře a v roce 1940 sloužil jako zástupce *Židovské agentury pro Palestinu* v Egyptě. Stejně jako další člen strany Wafd, parlamentu a zároveň člen Alexandrijského rabínského soudu, prezident sionistické organizace v Alexandrii Felix Benzakein.¹¹⁸ Ten zůstal v Egyptě až do roku 1960, kdy emigroval do Spojených států.¹¹⁹

Před rokem 1917 byl sionismus v Egyptě ideologie malého významu. Přijetí Balfourovy deklaráce nicméně přinesl optimističtější pohled na myšlenku návratu do svaté země. Na oslavu přijetí deklaráce uspořádal León Castro v klubu Maccabi v Káhiře slavnostní večer, kde

¹¹⁵ Beinin, Joel, 1998, s. 24.

¹¹⁶ Krämer, Gudrun. 1989, s. 33.; Barda, Racheline, 2011. s. 91.

¹¹⁷ Barda Racheline, 2011, s. 92.

¹¹⁸ Beinin, Joel, 1996, s. 4.

¹¹⁹ Beinin, Joel, 1998, s. 22.

promlouval H. Djean, delegát ze *Sefardské světové federace*. Djean hovořil orientálních Židech, kteří mohou pomoci překlenout rozdíly a sblížit orientální židy se západními.¹²⁰

V důsledku sílícího arabsko-sionistického konfliktu, rostoucího fašismu v Evropě a britského tlaku na monarchii se situace ke konci 30. let začala měnit.

Dle Laskiera „....po přijetí Balfourovy deklarace v roce 1917, byly zakládány v Káhiře a Alexandrii sionistické federace především z iniciativy aškenázských emigrantů a několika místních Sefardů.“¹²¹

Zpočátku byly organizace zřízeny především na dobročinné získávání finančních prostředků jménem *Kajemet le-Ysra'el* (Národní židovský fond - *JNF*) a *Keren Hajesod* (*Palestinský nadační fond*). Během druhé světové války vznikala různá sionistická hnutí mládeže. Hnutí *Haluc ha-Tsa'ir* bylo založeno v Káhiře v roce 1933 a o rok později také v Alexandrii. Hnutí *Ha-Šomer Tsa'ir* a *B'nei Akiva* byla založena v roce 1932. Během druhé světové války se z Egypt stala regionální základna pro britskou armádu a spojenecká vojska. Židovská komunita se otevřeně zapojila do konfliktu. Místní Židé se zapojili do boje na několika frontách. Bohatí Židé podporovali Brity ve válce a věnovali značný finanční obnos zavedeným klubům pro židovské vojáky britské armády umístěné v Egyptě.¹²²

Nová naděje a euforická atmosféra způsobila, že se egyptské skupiny sjednotily a vytvořily v Kopenhagenu v červnu 1917 *Federaci egyptských sionistů*.¹²³ V roce 1918, federace vydala své první a jediné noviny, *La Revue Sioniste*, vydávané až do roku 1933.¹²⁴ V roce 1920, Albert Mossirii vydal nový židovský časopis *Izrael*. Týdeník byl publikován

¹²⁰ Be'or, Bat, 1977 s. 20.

¹²¹ Laskier, Michael M., 1993, s.10.

¹²² Barda, Racheline, 2011, s. 99.

¹²³ Simon, Reeve, Laskier, Michael M., Reguer, Sara, 2003, s. 426.

¹²⁴ Meddeb, Abdelwahab, Stora, Benjamin, 2013, s. 304.

ve francouzštině, arabštině a hebrejštině. Ačkoliv se francouzské vydání udrželo v tisku až do roku 1939, hebrejské vydání bylo přerušeno v roce 1932 a arabské vydání ukončeno rok poté.¹²⁵

V roce 1934 Sadja Jakub Malki, ředitel židovské školy vydal nový, již zmíněný židovský týdeník v arabštině s názvem *Aš- Šams*. Týdeník byl oddaným stoupencem a obhájcem Židů v Palestině.

2.5.4.2 Sionistická hnutí

Francouzský velvyslanec Leskowie Bambarck v roce 1948 napsal dopis o konfliktu mezi bohatou, ne-sionistickou židovskou elitou v Alexandrii a chudou, pro-sionistických vrstvou mladých Židů. Uvedl, že prominentní židovské vrstvy si byly vědomé nebezpečí podpory sionismu vedoucí ke špatným obchodním vztahům s araby. Sionismus byl prostě jiný prostředek vnitřní nespokojenosti mezi skupina v židovské minoritě. Největší z těchto skupin byla *Ha 'Chalutz Ha'Achid*, která byla založena Výkonným sionistickým koncilem. Další, *Ha Šomer Ha'Tsaeir*, známější jako *Ha'Ivri Ha'Tsaei*, jehož členové se přestěhovali do Izraele a připojil se k hnutí Kibutz. Během let 1945 a 1947 většina členů hnutí v Egyptě emigrovala do Palestiny, kde nakonec v roce 1945 založili kibuc *Nachašonim* u Petach Tikva.¹²⁶

V roce 1942 Němci úspěšně postupovali severní Afrikou. Jejich postup vyvolal obavy u egyptských Židů obavy o budoucnost a bezpečí. Tisíce Židů prchalo z Alexandrie a Káhiry dále na jih. Mnoho z nich se zoufale snažilo získat vstupní víza do zemí, jako je Čad, Kongo nebo Sýrie. Situace se zklidnila až poté, co Britové porazili Němce v bitvě u El-Alamejnu, v listopadu 1942.¹²⁷

¹²⁵ Gilbert, Martin, 2010, s. 154.

¹²⁶ Beinín Joel, 1998, s. 121.

¹²⁷ Barda, Racheline, 2011, s. 99.

Nejpozoruhodnější anti-sionistické židovské hnutí v Egyptě byla *Anti-sionistická Židovská Liga*, založena v roce 1946. Hnutí založili Ezra Harari s Marcelem Izraelem a Edward Levym jako podzemní odnož komunistické strany Iskra. Liga byla velmi nepřátelská k sionismu a prováděla úkony militantní agitace v židovských čtvrtí v Káhiře a Alexandrii.¹²⁸

V roce 1947, liga protestoval proti zvolení Daher Maccabi do *Židovského klubu*. Maccabi byl dle *Anti-sionistická Židovská Liga* vybrán především sionistickými členy. Protesty skončily násilnými střety spáchanými na obou stranách. Podobné střety se opakovaly o měsíc později a vyvrcholily anti-sionistickou kampaň. Kampaň nařkla židovské školy ze sionistické propagandy a židovské kluby z sionistické mobilizace. Vydávala různá prohlášení a distribuovala anti-sionistické letáky v arabštině a francouzštině.¹²⁹ Jako ilustrační ukázka poslouží následující text:

„Židovští muži! Židovské ženy! Sionismus nás zavede do nebezpečného a beznadějného dobrodružství. Sionismus přispívá k tomu, že je Palestina neobyvatelná. Sionismus nás chce izolovat od egyptského lidu. Sionismus je nepřítelem židovskému národu. Pryč s ním! Ať žije bratrství Židů a Arabů! Ať žije egyptský lid!“¹³⁰

Krátce po kampani byla Anti-sionická Židovská liga zakázána egyptskou vládou a Ezra Hariri oslovil nejvýznamnějšího židovského komunistu v Egyptě: Henri Curiela. Henri Curiel pomáhal založit Egyptské národní osvobozené hnutí¹³¹, které předcházelo Egyptské komunistické straně. Všechna tato levicová hnutí se v květnu 1947 spojila do Demokratického hnutí za národní osvobození- al-Haraka al-Tahrír

¹²⁸ Krämer, Gudrun, 2011 s. 180.

¹²⁹ Tamtéž

¹³⁰ Krämer, Gudrun, 1989, s. 181.

¹³¹ Al-Haraka al-Miṣriyya lil-Taḥarrur al-Watani.

al-Dimuqrātīyya lil-Watani, také známé HaDeTo.¹³² Členy komunistického hnutí byli zejména Židé a Koptové.¹³³

Když Egypt napadl Izrael 15. května v roce 1948, stovky sionistických aktivistů s dalšími hlavními odpůrci režimu komunisty a Muslimskými bratry byli internováni ve vězeňských táborech Abú Qír a at-Túr. Zadržným byl zkonfiskován majetek, byly zrušeny pro-sionistické noviny a sionismus byl prohlášen za nezákonný.¹³⁴ Rostl počet bombových útoků v židovské čtvrti a zvyšovaly se útoky zaměřené na židovský majetek; většinou v režii Muslimských bratří. Joel Beinin k dané situaci uvádí:

„Během války proti Židům v Palestině během let 1949 a 1950, opustilo Egypt 20 000 Židů, z nichž 14 299 se usadilo v Izraeli, ostatní odešli do Evropy, severní a jižní Ameriky.“¹³⁵

Na 28. výročí Balfourovy deklarace vyzývala islámská hnutí ke generální stávkě. Demonstrující dav poté pochodoval do židovské čtvrti a napadal kolemjdoucí, obchody a synagogy. Židovská mládež, která byla vyškolená v sebeobraně, se ubránila útokům pomocí provizorní barikády. Nicméně, nepokoje a rabování ke konci roku 1945 pokračovaly a šířily se dál do evropských částí Káhiry a Alexandrie.¹³⁶

Tehdejší premiér al-Nuqraší, král Farúq, a generální tajemník nově vznikající Ligy arabských států¹³⁷, Abd al-Rahmán 'Azzám Paša, stejně jako většina veřejného tisku odsoudila násilí vůči Židům v Egyptě.¹³⁸

¹³² Haraka Démocrateya lé-Taharror al-Watan měla v roce 1947 kolem 1700 členů, a vystupovalo zejména ve dělnické stávkě v Mahalla al Kubra. Goldschmidt, 2013, s. 183.

¹³³ http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/socialism-socialists-jewish-role-in-COM_0020380 (6. 7. 2014).

¹³⁴ Beinin, Joel, 1998, s. 22.

¹³⁵ Laskier, 1993, s. 187.

¹³⁶ Laskier, 1993, s. 100.

¹³⁷ V březnu 1945 Egypt, Irák, Saúdská Arábie, Sýrie a Libanon vytvořili v Káhiře Ligu arabských států za účelem lobovat pro arabské zájmy na konferenci OSN v San Francisku. Liga zahrnoval sedm arabských států (Egypt, Sýrie, Libanon, Transjordánsko, Irák, Saúdskou Arábii a Jemen), spolu se zástupcem palestinských Arabů.

¹³⁸ Beinin, Joel, 1998, s. 43.

Ačkoli se vliv egyptských Židů postupně snižoval, mezi roky 1948-1956 podstatná část židovské elity zůstala v Egyptě a pokračovala v ekonomické živnosti.

2.5.5 Vliv sionismu na egyptské Židy a role státu Izrael

Důsledky sionismu na Židy v arabských zemích jsou izraelskými autoritami převážně popírány. Stále převládá spíše názor, že Židé přišli do Izraele z arabského světa jako výraz jejich lásky k Sionu a touze po židovské vlasti. Bývalý izraelský prezident Šimon Peres ve svém projevu k Knessetu prohlásil:

„Cítím se trochu nespokojen s výrazem „židovští uprchlíci z arabských zemí,“ Přesto, nebo možná právě kvůli diskriminaci v arabských státech byla *álijá* založena na mesiášské touze. Dle mého názoru je tomu tak pro většinu přistěhovalců. Židé z Jemenu, Židé z Iráku. My v Izraeli jsme hrdí na pozitivní *áliję* pro Židy z arabských zemí do Izraele. Kvůli mesiášské touze, sionismu, kvůli jejich loajalitě. V našich očích nejsou uprchlíci, ale *'olim*- přistěhovalci.“¹³⁹

Tato neochota Izraele představit tuto populaci jako uprchlíky rozněvala některé arabské Židy, kteří toto vidí jako zradu dějin a nespravedlnost. Tvrzení Šimona Perese je v rozporu se zněním úmluvy z roku 1951, která definuje uprchlíky následujícím způsobem: pojem „uprchlík“ se vztahuje na každou osobu, která v důsledku událostí, které nastaly před 1. lednem 1951 měla opodstatněný strach z pronásledování z důvodu své rasy, náboženství, národnosti či příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro své politické názory, je mimo zemi své státní příslušnosti a není schopen či se bojí využít ochrany státu.¹⁴⁰

¹³⁹ Fischbach, Michael, 2008. s. 170.

¹⁴⁰ UNHCR, 2001, s. 14.

Egyptský odborník v oblasti uprchlického práva Michael Kagan dokladá, že ke dni 27. listopadu 1956, několika tisícům Židů bylo podáno formální rozhodnutí o vyhoštění, dostali sedm dní na to opustit zemi. Bez finanční hotovosti, bez práva prodat svůj majetek a zbaveni své státní příslušnosti. Profesorka Ada Aharoni (2002: 8) je nazvala "chudáky přes noc".¹⁴¹

K dané problematice se ve svém otevřeném dopise izraelské vládě vyjádřil profesor Heskell Haddad ve svém otevřeném dopise izraelské vládě:

„Brzy po mém příjezdu do Izraele jako osoba bez státní příslušnosti, tj. uprchlík z Iráku, jsem se v roce 1951 setkal s izraelskými ministry a politiky, dokonce jsem měl rozhovor s Benem Gurionem... Také jsem mluvil s osobou nejvíce aktivní v exodu Židů v Iráku, Šlomo Hillelem. Snažil jsem se je přesvědčit, že Židé z arabských zemí, téměř jeden milion z nich, přijeli do Izraele bez peněz, byli uprchlíky. Jejich reakce by záporná., byli sionisté. Požádal jsem je o setkání, na kterém sem jich zeptal, zda by některý z nich opustil všechn svůj majetek a odešel do Izraele jen pro ideály sionismu. Jediný člověk by neodpověděl kladně.“¹⁴²

Oficiální izraelská verze událostí avšak jako hlavní motiv migrace Židů do Izraele uvádí právě sionismu; je tedy v rozporu s mnohými výzkumy zkoumající vliv komunismu v příslušných komunitách. Pro egyptské Židy, stejně jako například pro irácké, nastolení Židovského státu v Palestině nezměnilo založení Židovského státu v Palestině skutečnost, že byli v první řadě občany daných států. Masivní exodus byl zapříčinen spíše okolními faktory v zemi než sionistickou ideologií. Jak bylo zmíněno výše, rozdíl mezi Židem, sionistou a izraelcem byl prýč, všichni Židé byli "považováni za nepřátele státu".¹⁴³ Je zcela

¹⁴¹ [Http://www.polis.leeds.ac.uk/assets/files/students/student-journal/sum-13/130930-sum13-abra.pdf](http://www.polis.leeds.ac.uk/assets/files/students/student-journal/sum-13/130930-sum13-abra.pdf) (28. 7. 2014).

¹⁴² Haddad, Heskell, 2012, s. 1.

¹⁴³ Laskier, Michael, 1995, s. 587.

pochopitelné, že nejistota Židů a jejich rostoucí diskriminace ze strany egyptské společnosti byly hlavními faktory destabilizující společenství a hrály hlavní roli v jejich exodu.

2.6 Židovské komunity v Egyptě

„Židé mají své kořeny v Egyptě a nejkrásnější židovské postavy z Egypta pocházeli či sem přišli hledat útočiště: Josef, náš velký zákonodárce Mojžíš, Filón Alexandrijský, Sadja Gaón, Maimonides..Naše Tóra, nejkrásnější dosažení ducha, první smlouva lidstva s Bohem, nám byla dána na hoře Sinaj, země Egyptská.“¹⁴⁴

Židovská komunita v Egyptě byla původně tvořena arabsky mluvícími rabanity a karaity, kteří náleželi k nižší sociálně-ekonomické vrstvě egyptské společnosti. Obě skupiny si nebyly moc blízké, každá se vyznačovala jiným pojetím židovské víry. V první polovině 20. století Egyptská židovská komunita nepředstavoval konzistentní a harmonické společenství. Členové káhirske a alexandrijské obce navíc mluvili různými jazyky. Místní Židé mluvili arabsky, zatímco nově příchozí hovořili italsky, francouzsky nebo jazykem Židů Pyrenejského poloostrova ladino.¹⁴⁵

2.6.1 Karaité

Nejvýznamněji zastoupenou původní židovskou komunitou v Egyptě jsou karaité. Přítomnost karaitů v Egyptě je poprvé doložena po dobytí Egypta Amr Ibn al-`Asem, kdy dostali darem pozemek

¹⁴⁴ [Http://web.stanford.edu/group/SHR/5-1/text/beinin.html](http://web.stanford.edu/group/SHR/5-1/text/beinin.html) (28. 7. 2014).

¹⁴⁵ Barda, Racheline. (rok neuveden), s. 2. Týdeník Aš-Šams, neboli v překladu Slunce, byl založen v roce 1934 s cílem více „poegyptit“ židovskou komunitu. Dostupné na: www.nebidaniel.org (18. 7. 2014).

u Bassatinu.¹⁴⁶ Karaité byli osvobozeni od placení daně z hlavy *džizja*. Karaité byli v rámci judaismu součástí malé skupiny, která odmítala platnost Talmudu jako zdroje židovského práva. Karaité žili v Egyptě více než 1000 let, a to zejména v Káhiře ve čtvrti *Harat al-Jahúd al-qarrá*.¹⁴⁷ Mimo období vlády fátimovského sultána Al-Hakíma udržovali karaité dobré vztahy s muslimskými sousedy.¹⁴⁸

V první polovině 19. století žilo v Egyptě zhruba 1200 karaitů a do roku 1870 dosáhl jejich počet 2000. Až do počátku 20. století žili karaité a rabanité od sebe odděleně, přestože rozdíly mezi nimi se týkaly více náboženských praktik a kalendáře než náboženské věrouky jako takové. Nicméně podle Laskiera se karaitská komunita začala slábnout v z důvodu příchodu sefardských Židů v 15. století, a byla tak nucena navázat užší spolupráci s rabanity.¹⁴⁹

Britská koloniální správa přispěla k definitivnímu sblížení obou komunit, neboť britská vláda uznala pouze sefardské rabanity jako výhradní zástupce všech Židů z Egypta. Politika tak více či méně donutila karaity, kteří patřili kvůli své sociální vyloučenosti a omezeným kontaktům k chudší společenské vrstvě, být pod záštitou rabanitů.¹⁵⁰

Obě komunity se po staletí od sebe izolují; mimo jiné mají mezi sebou zakázané uzavírat sňatky. Poslední karaitský vrchní rabi Egypta, Tuvia Babovitch (1934-1956), zastával názor, že uzavření manželství s rabanitou je trestuhodný skutek zasluhující vyloučení z komunity.¹⁵¹

¹⁴⁶ Hřbitovu Bassatine se věnuje podrobněji podkapitola.

¹⁴⁷ [Http://web.stanford.edu/group/SHR/5-1/text/beinin.html](http://web.stanford.edu/group/SHR/5-1/text/beinin.html) (15. 7. 2014).

¹⁴⁸ Beinín, Joel. 1998. s. 25.

¹⁴⁹ Laskier, Michael, 1993, s. 6.

¹⁵⁰ Beinín, Joel, 1998, s. 68.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 184.

2.6.1.1 Tuvia Babovitch

Poslední karaitský vrchní rabín Tuvia Babovitch přišel do Káhiry z Ruska v roce 1934.¹⁵² Byl známý svým skeptickým přístupem k přistěhovalectví do Izraele a stejně jako mnoho ortodoxních rabínů v první polovině 20. století nepodporoval politický sionismus. Jeho postoj nepochybně ovlivnil mnoho karaitských Židů k rozhodnutí zůstat v Egyptě po roce 1948. Ačkoli se karaitská komunita neustále zmenšovala. Tuvia byl tvrdým odpůrcem mezináboženských sňatků, což dokazují jeho následující slova:

„Karaitským ženám není povoleno uzavřít sňatek mimo komunitu. Pokud se tak stane, nenáleží již k našemu nábožensví a nebude ji umožněno návratu.“¹⁵³

Spolu s jeho smrtí v srpnu 1956 zanikl i rabínský karaitský úřad v Egyptě. Obvykle pracovali jako zlatníci a klenotníci. Zbytky jejich historie lze nalézt v karaitských příjmeních, názvech zlatnických firem v Káhiře firem v Káhiře jako například *al-Sirgani*.¹⁵⁴

Ve 20. století se bohatší karaitské rodiny přesunuly do Abbásije či Heliopolisu a přijaly frankofonní kulturu. Ve všech ohledech, kromě náboženské praxe, se každodenní život karaitů z *Harat al-Jahúd* příliš nelišil od jejich muslimských sousedů. Jejich mateřským jazykem byla egyptská arabština, či vlastní arabský dialekt země jejich původu. Karaitští Židé měli své vlastní synagogy a vlastní školy, kde byla studijním jazykem francouzština.¹⁵⁵

¹⁵² Zohar, Tsevi, Zohar, Zvi, 2013, s. 343.

¹⁵³ Tamtéž. s. 345.

¹⁵⁴ Bein, Joel, 1998, s. 39. Knihu lze stáhnout na <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft2290045n/> (28. 7. 2014).

¹⁵⁵ Brill Online, 2014.

V roce 1937 byl založena Karaitská asociace pro mladé (YKJA), jejímž cílem bylo zvýšit vzdělání mládeže a pomoci formulovat novou identitu jejich komunitu. YKJA vydávala arabský dvouměsíčník, *al-Kálim* (mluvčí), vydáván po dobu téměř 20 let. Hlavní myšlenkou měsíčníku bylo podporovat reformu komunity, včetně studia hebrejštiny a vzájemnou integraci členů. Na podporu vznikl také *Karaitský chlapecký skautský oddíl* a *Orchestr karaitské mládeže*. YKJA pořádala také různá divadelní představení a sportovní turnaje pro karaitskou mládež. Kromě těchto činností vedla také YKJA kampaň na podporu lepšího postavení žen.¹⁵⁶

Redaktor *al-Kálim* Eli Amin Lisha byl velkým kritikem sociální izolace komunity. Vyčítal rabínu Babovitchovi izolaci karaitské komunity na veřejných společenských událostech a vyzýval k větší účasti na oslavách egyptských státních svátků.¹⁵⁷

Vzhledem k tomu, že karaité mluvili arabsky a používali tento jazyk při řešení všech svých záležitostí, byli plně integrováni do arabsko – egyptské kultury. *Al-Kálim* často publikoval poezii v egyptské hovorové arabštině zvané *zagal*. Karaitský básník komunity, Murád Faraq, skládal básně jak v hovorovém dialektu *zagal*, tak standardní arabské *qasidas*.¹⁵⁸

Nejznámějším politickým sionistou z karaitské komunity byl Moše Marzuq, velitel izraelské špionážní sítě v Káhiře, který byl popraven za zapojení se do operace *Susanah*. Moše Marzuq byl členem *HaHalutz* a podzemní sebeobranu znamé jako *Hagana*.¹⁵⁹

¹⁵⁶ Beinin, Joel, 1998, s. 25.

¹⁵⁷ Beinin, Joel, 1998, s. 26.

¹⁵⁸ Tamtéž. s. 27.

¹⁵⁹ Tamtéž. s. 27.

2.6.1.2 Murád Faraq

Největší intelektuální postavou hnutí byl spisovatel a teolog narozený v Káhiře roku 1867 Murád Faraq. Faraq na rozdíl od svého současníka Babovitche volal po sblížení mezi náboženskými skupinami.¹⁶⁰ Mnoho z jeho literárních děl pojednává o židovsko-arabském a židovsko-muslimském bratrství na základě společného předka, podobných tradic a příbuznosti jazyka. Po mnoho let Faraq pracoval na překladu části hebrejské Bible do arabštiny. Zvláště pozoruhodné jsou jeho překlady knihy Přísloví a knihy Jób. Dalším obdivuhodným dílem byl čtyřdílný sborník s názvem *Lexicographical Multaqa al-Lughatayn (Setkání dvou jazyků)* zaměřené na srovnávání jazykové jedinečnosti, společné paralelně hebrejštině a arabštině. Murád Faraq zemřel v roce 1956 jako jeden z mála egyptských židovských autorů 20. století, kteří byli schopni psát a publikovat v arabštině.¹⁶¹

2.6.2 Sefardští Židé

Počátek dějin sefardské komunity v Egyptě je spojen s příchodem proslulého židovského filozofa Maimonida v roce 1165, a s druhou imigrační vlnou po vyhnání Židů ze Španělska v roce 1492 a také z Portugalska v roce 1497.¹⁶² Sefardští Židé zastávali vysoké ekonomické funkce a v rámci židovské komunity v Egyptě tvořili elitní vrstvu. Přicházeli zejména z Aleppa, Istanbulu, Izmiru, Soluně a Tunisu a své uplatnění nacházeli v oblasti rozvíjející ekonomiky+ a především byli úspěšní v ochodování s bavlnou. Určitou měrou prospělo k významnému

¹⁶⁰ Barda, Racheline. (rok neuveden), s.4. Dostupné na: www.nebidaniel.org (18. 7. 2014).

¹⁶¹ http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/faraq-murad-COM_0007590 (6. 7. 2014).

¹⁶² Hanáková, Eva, 2006, s. 159.

rozvoji egyptského obchodu otevření Suezského průplavu a s tím související vybudování obchodních tras.¹⁶³

Příbuzenské vazby napříč židovskými komunitami v celém Středomoří a dlouhá tradice aktivního diasporického obchodu, zkušenosti z území Levanty a v neposlední řadě kontakty s francouzskou zámořskou kulturou učinilo ze sefardských Židů v Egyptě prostředníky mezi Osmanskou říší a Evropou.¹⁶⁴ Sefardé představovali entitu, jež významně přispěla k hospodářskému rozvoji a industrializaci Egypta. Ve velké míře přispěli k hospodářskému rozvoji a industrializaci země. V Egyptě byla vybudována síť veřejné dopravy a rozvíjel se průmysl s bavlnou a cukrem. K rozvoji rovněž docházelo v bankovníctví. Mezi prominentní sefardské rodiny, které přispěly k rozvoji Egypta, patřily Kattawi, Suarez, De Menasce, Piccioto, Mosseri, Rolo, Cicurel a Agion.¹⁶⁵

2.6.2.1 Rodina Kattawi

Rodina Kattawi byla jedna z vysoce postavených velkých rodin židovské aristokracie v Egyptě. Rodina se vypracovala ze směnárníků a lichvářů až k pozici obchodních zástupců a zprostředkovatelé obchodu mezi Egyptem a Evropou.

První významný člen rodiny, Jusúf Ben Izák Sambary Kattawi, byl proslulý spisovatel v 19. století a autor rozsáhlé historie lidstva a dějin Egypta. Jeho syn Jakob Menasce Kattawi (1801-1883) založil bankovní a obchodní firmu *JM Kattawi Figliet TI* s pobočkami v Káhiře, Alexandrii

¹⁶³ Barda, Racheline. s.2. Dostupné na: www.nebidaniel.org (18. 7. 2014).

¹⁶⁴ [Http://web.stanford.edu/group/SHR/5-1/text/beinin.html](http://web.stanford.edu/group/SHR/5-1/text/beinin.html) (6. 7. 2014).

¹⁶⁵ Barda, Racheline. (rok neuveden) s.2. Dostupné na: www.nebidaniel.org (18. 7. 2014).

a v Paříži. Jakob byl zvolen prezidentem židovské komunity v Káhiře a také mu jako prvnímu egyptskému Židovi udělen byl titul *bej*.¹⁶⁶

V meziválečném období byl za nejvlivnějšího egyptského Žida považován další člen Kattawiho rodiny - Jusúf Aslan Kattawi Paša, který se stal předsedou sefardské židovské komunity.

Král Fuád jmenoval Josef Aslana senátorem v roce 1927. Jeho manželka Alice, která pocházela z významné rodiny Suarez, působila na královském dvoře.¹⁶⁷

Josef Aslan Kattawi Paša studoval inženýrství v Paříži a byl zodpovědný za transformaci velkých oblastí pouště v Kom Ombo – v Horním Egyptě v úrodnou půdu. V roce 1914 byl Josef Aslan zvolen do zákonodárného shromáždění. V počátcích nacionalistického hnutí udržoval úzké styky se členy nacionalistické strany *Wafd*. V roce 1924 se nakrátko stal ministrem financí a v roce 1927 jej král Fuád jmenoval členem senátu. Podílel se na založení banky *MISR* a financování řady velkých průmyslových, obchodních a zemědělských podniků. V roce 1938 po mrtvici rezignoval na svou funkci v egyptském senátu, ale pokračoval jako předseda židovské obce až do své smrti v květnu 1942.¹⁶⁸

Nejznámějšími představiteli komunity byli jeho synové, Aslan Bej a René Bej, kteří následovali kariéru svého otce. Když Josef Aslan Paša odešel z senátu v roce 1938, král Farúk jmenoval jeho syna Aslana Beje na otcovo místo. V téže roce byl René zvolen náměstkem pro *Kom Ombo* a stal se prezidentem sefardské židovské komunity v Káhiře. Oba

¹⁶⁶ [Http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cattaoui-family-SIM_0005120](http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cattaoui-family-SIM_0005120) (6. 7. 2014).

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ [Http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cattaoui-family-SIM_0005120](http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cattaoui-family-SIM_0005120) (6. 7. 2014).

synové působili ve svých pozicích až do roku 1953, tedy do doby převratu Svobodných důstojníků.¹⁶⁹

René se stejně jako jeho otec snažil komunitu zapojit do nacionálního hnutí a snažil se vstřípit komunitě obezřetnost vůči zapojení do sionistického myšlenkového proudu. Společně s Edwinem Goarem, viceprezidentem alexandrijské židovské obce zaslali na zasedání *Světového židovského kongresu* v Atlantě dopis s názvem „*Poznámka k Židovské otázce*“. V dopise upozorňovali na fakt, že Palestina nemůže pojmout veškeré uprchlíky z Evropy.¹⁷⁰ V srpnu 1946 z důvodu nemoci odstoupil z čela komunity René Kattawi ve prospěch od Salvatora Cicurel, vedoucího obchodního domu řetězce *Les Grands Magasins Cicurel*.¹⁷¹

2.6.2.2 Rodina Cicurel

Historie rodiny Cicurel se datuje do roku 1860, kdy z Izmiru do Káhiry přišel Moreno Cicurel a koupil zde oděvní a textilní podnik *Au Petit Bazar*. Jeho tři synové Šalamoun, Josef a Salvator spravovali podnik tak, že se z něj stal postupem času největší a nejluxusnější obchodní dům v Káhiře, již dříve v textu zmíněný jako *Les Grands Magasins Cicurel*. Ke konci 1. světové války získali bratři Cicurel značný obchodní a finanční vliv. Cicurel se stal nejnavštěvovanějším egyptským obchodním domem s několika dalšími pobočkami v ostatních městech.¹⁷²

¹⁶⁹ Beinin, Joel, 1998, s. 28.

¹⁷⁰ Beinin, Joel, 1998, s.29.

¹⁷¹ [Http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cattaoui-family-SIM_0005120](http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cattaoui-family-SIM_0005120) (6. 7. 2014).

¹⁷² [Http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cicurel-family-SIM_000445](http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cicurel-family-SIM_000445)> (13. 7. 2014).

V roce 1920 Morenův syn Josef Cicurel spojil své síly s Talaat Harb Pašou a dalšími egyptskými a židovskými podnikateli a společně založili Banque Misr a později skupinu *Misr Group* s cílem financovat a vytvářet egyptské průmyslové a obchodní podniky.

Život nejstaršího syna Šalamouna Cicurela byl tragicky ukončen v roce 1927 rukou svého zaměstnance. Pohřební průvod šel od pyramid v Gíze až na hřbitov Bassatine. Na úctu jeho památky byly uzavřeny veškeré obchodní domy v Káhiře.¹⁷³

Nejmladší syn Salvator byl nejdříve známý jako nadaný sportovec. Salvator vynikal v šermu a golfu a v roce 1928 vedl šermířský tým na olympijské hry do Amsterdamu, kde získal stříbrnou medaili.¹⁷⁴ Prostřednictvím svých společenských kontaktů byl dobře obeznámený s egyptskými mocenskými elitami. Od roku 1943 byl viceprezidentem káhirské sefardské židovské komunity a o tři roky později jejím prezidentem. Jeho rovné chování a smysl pro spravedlnost mu vynesly předsednictví v židovském sportovním klubu Maccabi, jehož byl zároveň velkým mecenášem.¹⁷⁵

Po svržení krále Farúka spoléhal Salvator na dobré vztahy se Svobodnými důstojníky, z nichž mnozí byli nadšenými sportovci a obdivovateli bývalého egyptského olympijského vítěze. Po Suezské krizi v roce 1957 byl Salvator donucen kvůli kritické situaci v zemi obchodní dům prodat a opustit zemi. Odjel do Paříže a připojil se ke zbytku své rodiny, která zde žila, neboť jeho neteř Lili se ve 30. letech 20. století provdala za Pierre Mendese, který se později stal premiérem Francie, a v zemi zůstala.¹⁷⁶

¹⁷³ Beinin, Joel, 1998, s. 48.

¹⁷⁴ Gilbert, Martin, 2010, s. 157.

¹⁷⁵ [Http://www.egy.com/judaica/94-12-15.php](http://www.egy.com/judaica/94-12-15.php) (20. 7. 2014).

¹⁷⁶ [Http://www.haaretz.com/news/features/this-day-in-jewish-history/.premium-1.577653](http://www.haaretz.com/news/features/this-day-in-jewish-history/.premium-1.577653) (30. 7. 2014).

2.6.2.3 Rodina Menasce

Jednou z nejbohatších a nejmocnějších egyptských židovských rodin v 19. a 20. století byla sefardská rodina Menasce. Předkové této vlivné rodiny se původně jmenovali Levi a pocházeli z Maroka, avšak po přestěhování do Káhiry přijali jméno Menasce. Jákob de Menasce se v počátcích živil jako směnárník a pracoval v bance v káhirské židovské čtvrti. Později společně Jakobem Kattawim otevřel mezinárodní bankovní a obchodní dům *JL Menasce et Fils* s pobočkami v evropských městech Marseille a Londýn. Díky podpoře chedíva Isma'ila Paši založil také *Menasce Banque Turco-Egyptienne* v roce 1870. V roce 1875 mu bylo uděleno maďarské občanství a císař František Josef jej vyznamenal titulem baron.¹⁷⁷

V roce 1871 se Menasce přestěhoval do Alexandrie, kde se dostal do střetu s místními významnými židovskými rodinami. Rozhodl se založit samostatnou alexandrijskou komunitu. Nechal postavit novou synagogu, hřbitov a školu pro chlapce – *École Fondation de Menasce*. Jeho syn Béhor David Levi de Menasce (1830-1885) byl zvolen jako hlava této nové alexandrijské obce.¹⁷⁸

Nejstarší syn, baron Jacques de Béhor Menasce (1850-1916), založil na počátku 20. století v Alexandrii úspěšné podniky s bavlnou a cukrem. Hlavní mecenáš a filantrop židovské komunity v Alexandrii pomáhal založit nemocnici a podporoval rozvoj umění. S vypuknutím první světové války byl nucen odstoupit z čela alexandrijské komunity, neboť rakousko-maďarský občan byl Brity považován za nepřítel.

¹⁷⁷
¹⁷⁸

[Http://sefarad.org/lm/016/page18.html](http://sefarad.org/lm/016/page18.html) (6. 7. 2014). Kramer, Gudrun. 1989, s. 76-8.
Krämer, Gudrun. 1989, s. 77.

Nejmladší syn Felix Jean de Menasce (1902-1973) vystudoval právní fakultu v Káhiře a poté odešel studovat filozofii a orientální jazyky do Oxfordu a Sorbonny. Během studií se aktivně podílel v sionistickém hnutí a byl blízkým přítelem Chaima Weizmana, který jej jmenoval tajemníkem sionistického úřadu v Ženevě. Po návratu do Paříže procházel Felix Menasce duchovní krizí a navázal celoživotní přátelství s katolickým filozofem Jacquem Maritainem, pod jehož vlivem v roce 1926 konvertoval ke katolicismu. Přijal nové jméno Pierre a stal dominikánský knězem. Jeho ústředním tématem byl vztah křesťanství, judaismu a islámu. Jako jeden z devíti katolických knězů se zúčastnil v roce 1947 konference o holocaustu v Seelisbergu. Jako celoživotní zastánce ideologických myšlenek sionismu vydal knihu pojednávající o sionismu, *Situation du sionisme* (Paříž, 1928), stejně jako knihy pojednávající o chasidismu *Quand Israël aime Dieu* (Paříž, 1931). Menasce byl také nadaný lingvista a odborníkem v oblasti íránských studií se specializací na středověký mazdaismus. Během svého života vyučoval na univerzitách po celé Evropě. V roce 1939 se stal v Paříži hlavním odborníkem na studium náboženství starověkého Íránu. Od roku 1949 až do své smrti roku 1970 byl akademickým předsedou na *Ecole des Hautes Etudes Pratique* v Paříži.¹⁷⁹

Felixův nevlastní bratr George de Menasce se stal hlavním mecenáše a sběratelem umění v Alexandrii. Během druhé světové války tajně sháněl peníze k financování přistěhovalců do Palestiny.¹⁸⁰

¹⁷⁹ [.Http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/menasce-family-SIM_0015080](http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/menasce-family-SIM_0015080)> (24. 7. 2014)

¹⁸⁰ [Http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/menasce-family-SIM_0015080](http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/menasce-family-SIM_0015080)> (24. 7. 2014)

2.6.2.4 Rodina Mosseri

Italská rodina Mosseri žila v Káhiře od roku 1750¹⁸¹. Od počátku 19. století se řadila mezi nevlivnější židovské rodiny. Músá al-Kabír Mosseri začal podnikat s nemovitostmi v Káhiře. Jeho čtyři synové rodinný kapitál z úspěšné firmy s nemovitostmi investovali do oblasti bankovníctví a financí. První banka byla otevřena v roce 1890, *JN Mosseri Fils et Compagnie*. Josef (1869-1934), nejstarší syn Nissima, byl poctěn titulem *bej* za jeho finančních služby egyptské vládě.¹⁸²

Další členové rodiny Mosseri, Jack Mosseri (1884-1934), doktor Albert Mosseri (1867-1933), byli známí jako aktivní stoupenci sionismu. Albert Mosseri vystudoval medicínu v Paříži, kde setkal poprvé s myšlenky Teodora Herzla. Po první světové válce opustil lékařskou profesi a v roce 1919 začal vydávat týdeník *Izrael* v Káhiře. Po jeho smrti převzala vydávání týdeníku jeho žena Matilda, díky které bylo toto periodikum vydávané až do roku 1939.¹⁸³

2.6.3 Aškenázští Židé

Třetí nejmladší skupinou, která přišla do Egyptě, byli aškenázští Židé původem z východní Evropy a Německa. První vlny aškenázské imigrace proběhly ve druhé polovině 19. století. Jejich počet nečekaně

¹⁸¹ Mosseri

http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/judaica/ejud_0002_0014_0_14301.html

¹⁸² [Http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/mosseri-family-COM_0015800](http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/mosseri-family-COM_0015800)> (24. 7. 2014)

¹⁸³ Mosseri.

http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/judaica/ejud_0002_0014_0_14301.html

vzrostl po vyhnání Osmanů z Palestiny v roce 1915.¹⁸⁴ Aškenázští Židé v roce 1839 usilovali v Egyptě o založení vlastní obce.¹⁸⁵

Aškenázští Židé se jakožto nejméně početná židovská komunita nejhůře integrovali do egyptské majoritní společnosti. Vzhledem k tomuto nezapojení se do egyptské společnosti byly aškenázští Židé mezi prvními, co prchali ze země po válce v roce 1948. Příslušníci této komunity měli však od počátku dobré a pevné vztahy s ostatními evropskými menšinami žijícími na egyptské půdě.¹⁸⁶

3 ROLE EGYPTSKÝCH ŽIDŮ OD POLOVINY 20. STOLETÍ DO KONCE 20. STOLETÍ

Podle Beinina mnozí egyptští Židé věřili, že vzhledem k jejich vysokému postavení v egyptské společnosti, ekonomické síle a plné náboženské svobodě, by mohli sloužit jako prostředníci v arabsko-izraelském konfliktu. V listopadu 1943 uspořádal egyptský intelektuál a spisovatel Tahá Husajn přednášku na téma arabsko-židovské vztahy v židovském centru v Alexandrii. Joel Beinin cituje z Maurice Fergeona, který shrnul hlavní myšlenku přednášky: „Díky geografické pozici by egyptští Židé mohli velmi dobře sloužit jako spojovací článek mezi islámem a judaismem. Židé a Arabové jsou bratři nejen historicky, ale i demograficky.“¹⁸⁷

¹⁸⁴ Kromě těchto tří kategorií, existují i jiné menší kategorie - jako např. Italští Židé (8 až 10000), původně z Livorna a Libye. Dále malá skupina řeckých Židů nebo z Osmanské říše, kteří si udrželi používání řečtiny. Barda, Racheline, (rok není uveden), s.2, dostupné na: www.nebidaniel.org (18. 7. 2014).

¹⁸⁵ Hanáková, Eva, 2006, s.168.

¹⁸⁶ Barda, Racheline, (rok není uveden), s.2. Dostupné na: www.nebidaniel.org (18. 7. 2014).

¹⁸⁷ Barda, Racheline, 2011, s. 42.

Přesto byla skutečnost naprosto odlišná Židé byli diskriminováni a někteří z nich byli dokonce nuceni opustit zemi. Po vyhlášení války v roce 1948 nově založenému židovskému státu Izrael. Izraelská vláda a židovské organizace v diaspoře¹⁸⁸ začaly vydávat alarmující zprávy o zacházení a diskriminaci Židů v Egyptě i na jiných místech v arabském světě. Upozorňovaly na diskriminační opatření vůči Židům jako jejich internace, konfiskace majetku.¹⁸⁹

3.1 Vliv arabsko-izraelských válek na židovskou komunitu v Egyptě

Dne 15. května 1948 Egypt a další arabské země vyhlásily židovskému státu Izrael¹⁹⁰ válku. Po vzniku státu Izrael mnoho Židů žijících v arabských zemích, včetně Egypta, našlo novou domovinu v čerstvě vzniklém židovském státě.

První arabsko – izraelská válka v židovském světě byla nazývána jako válka za nezávislost; v arabských zemích poté jako an *nakhba* neboli katastrofa. Konflikt vyvolal imigrační vlnu, během které odešlo více jak 25% egyptských Židů. Po Suezské krizi přišla druhá, největší vlna emigrace, kdy během čtyřměsíčního konfliktu odešlo z Egypta na 14 000 Židů. Postupný odchod dalších deseti tisíců pokračoval až do vypuknutí třetí arabsko-izraelské války, která proběhla v roce 1967 a znamenala začátek konce židovské komunity v Egyptě.¹⁹¹

Tyto válečné konflikty s Izraelem se promítly i do vztahů mezi egyptskou vládou a židovskou komunitou. Bylo jim vyhrožováno vyhoštěním, konfiskací majetku či byli diskriminováni na pracovišti.

¹⁸⁸ Světový židovský kongres, Americký židovský výbor a B'nai B'rith.

¹⁸⁹ Bein, Joel, 1998 s. 39.

¹⁹⁰ Židovský stát se skládal z 55 % Palestiny a populací kolem 500 000 Židů a menšiny 450 000 arabů. Dalších 100 tisíc Židů bylo ponecháno v Jeruzalémě, který byl součástí mezinárodní zóny. Benny, Morris, 2009, s. 52-53.

¹⁹¹ Bein, Joel, 1998, s. 88.

Neexistují žádné přesné údaje o počtu Židů, kteří se usadili mimo stát Izrael. Pokud jde o emigraci, lze říci, že zejména bohatší rodiny egyptských Židů odešli na počátku 50. let zejména do Evropy a Ameriky.¹⁹²

3.1.1 První arabsko- izraelská válka

Židovská obec v Egyptě se první arabsko-izraelské váce ocitla pod tlakem vlády a společnosti a byla nucena se veřejně distancovat od sionismu. Příklon k sionistické ideologii byl ze strany egyptské vlády tvrdě postihován. Není zcela jasné, kolik Židů bylo po invazi do Izraele zadrženo na základě ztotožněním se se sionistickými myšlenkami. Krämer i Barda uvádějí kolem 800 uvězněných osob. Mnohdy nebylo u zadržených osob egyptskou policií rozlišováno, zda jsou příznivci sionismu či komunismu.¹⁹³

Po vyhlášení stanného práva zasáhla egyptskou společnost vlna strachu a antipatie vůči jejich židovským sousedům, a stejně tak egyptská politická reprezentace znesnadňovala činnost židovským institucím. Atmosféru popisuje jeden z respondentů studie Rachelin Barda následovně:

„Po roce 1948 se klima v Egyptě vůči Židům začalo měnit ... Ze dne na den jsme byli bez státní příslušnosti. Začal jsem mít pocit, že sem nepatřím a že nejsme vítáni. Kolem roku 1949 obstavila vláda vše, co jsem vlastnil. Zjistili jsme, že jsme na černé listině, protože můj otec měl majetek a peníze. Byli jsme vystěhováni z našeho bytu. Stali jsme se odhodlanými dostat se pryč z Egypta.“¹⁹⁴

¹⁹² Beinin, Joel, 1998, s. 30.

¹⁹³ Historici se ne vždy shodují na demografii Židů v Egyptě. Například, zatímco egyptský sčítání lidu z roku 1947 uvedlo 65.639 Židů, Fargeon uvádí k roku 1937 59184; Hassoun uvádí přibližný údaj o 90000 k roku 1946. Barda Racheline, 2011, s. 126.

¹⁹⁴ Tamtéž, s.177.

Židovským rodinám, které žily v těsné blízkosti královského paláce Abdin v Káhiře bylo doporučeno nezdržovat se na ulici a byla vyhlášeno opatření, které uvádí Laskier:

„Vyhláška č. 26 ze dne 30. května roku 1948 umožňuje zabavení majetku jakékoli osoby, která byla internována v Egyptě či rezidentům pobývajícím mimo Egypt, jejichž činnost byla považována za "škodlivou a nebezpečnou státu, jakož i těch, kteří byli pouze pod dohledem bezpečnostních složek.“¹⁹⁵

V průběhu roku 1948 došlo k několika útokům na obyvatele židovských čtvrtí v Káhiře. Téhož roku explodovala v karaitské čtvrti bomba, která zabila 21 Židů a zranila 41 osob a poničila několik budov. Egyptská vláda zůstala k vyšetřování útoku lhostejná. Egyptské úřady tvrdily, že výbuch způsobila zábavní pyrotechnika uložená v židovských domácnostech a nepřátelství mezi karaity a rabanity.¹⁹⁶

Dne 15. července během muslimského svátku ramadán izraelská letadla bombardovala rezidenční čtvrti v blízkosti královského paláce. Jako odpověď rozlícený dav muslimů pochodoval na židovské čtvrti. V následujících dnech byly při demonstracích zasaženy obchodní domy *Cicurel* a *Oreco* na módní třídě Fu'ad al-Awwal (nyní ulice 26. července). Ulice byly bombardovány v průběhu celého léta; posledním z útoků bylo zničeno židovské nakladatelství *Société Orientale de Publicite*.¹⁹⁷

Egyptská vláda, jež se dostala k moci na základě manipulací s výsledky voleb, nemohla riskovat ohrožení postavení. Poté, co premiér al-Nuqráší vyhlásil stanné právo v květnu 1948, byla zakázána činnost Muslimského bratrstva a byl jim zabaven jejich majetek. Al-Nuqráší

¹⁹⁵ Laskier, Michael, 1993 s. 126.

¹⁹⁶ Laskier, Michael, 1993 s. 133, Beinin, Joel, 1998, s. 43.

¹⁹⁷ Beinin, Joel. 1998 s. 44.

obvinil hnutí ze snahy destabilizovat režim a v roce 1950 označil Muslimské bratry za iniciátory bombových útoků proti Židům v Káhiře.¹⁹⁸

Stanné právo umožňovalo egyptským státním orgánům na místě kohokoliv zatknout či nařídit bezpečnostní dohled. V lednu 1949 byl zabaven majetek asi sedmdesáti Židům a mnoho firem se ocitlo pod státním dohledem, a to včetně mnoha židovských obchodních domů v Káhiře a Alexandrii. Mezi vlastníky těchto podniků patřili mimo jiné Aharon Krasnovsky, Emilio Levy, Marcel Messiqua, Roger Oppenheim, přičemž vystupovali jako aktivní sionisté; a tedy z pohledu egyptského státu jako rizikové osoby.¹⁹⁹

Podle Židovské agentury v letech 1948 a 1951 opustilo Egypt za účelem útěku do Izraele na 16514 Židů a to především po roce 1949.²⁰⁰

3.1.2 Převrat Svobodných důstojníků

Pro nacionalisty a další kritiky režimu egyptská porážka z roku 1948 poukazovala na neschopnost vlády královského režimu, vysokou korupci a napětí mezi politickým a vojenským vedením země.

S ohledem na to, že armáda vyslaná králem byla nesjednocena, nepřipravena a špatně vybavena, byl v důsledku toho minimální vojenský úspěch vykoupen zbytečně velkým množstvím krve. Pro Násira a další důstojníky armády to znamenal jasný případ zrady.²⁰¹ Další významnou událostí v historii moderního Egypta, která ovlivnila nejen židovskou ale i jiné nemuslimské komunity, bylo povstání známé jako Černá sobota ze dne 26. ledna 1952.²⁰² Toto spontánní povstání proti nenáviděným Britům

¹⁹⁸ Barda, Racheline, 2011, s.179.

¹⁹⁹ Beinin, Joel, 1998, s. 43, Laskier, Michael, 1993, s. 127–29.

²⁰⁰ Laskier, Michael, 1993, s. 187.

²⁰¹ Aburish, Sajid, 2004, s. 25.

²⁰² Krämer, Gudrun, 1989, s. 219–220; Beinin, Joel, 2011, s. 48.

ještě přililo olej na ohně planoucí egyptské nenávisti zabitím čtyřiceti policistů v přístavu °Ismailíja. Ke svržení monarchistického režimu přispěla všudypřítomná korupce a neobliba krále Farúka. I když útoky prvotně nebyly přímo zaměřeny na Židy, násilí se židovským čtvrtím nevyhnulo. Rozzuřený dav vypálil a vyplenil značnou část dnešní Káhiry. Nepokoje byly zaměřeny hlavně proti britským, židovským, řeckým a arménským institucím.²⁰³

V roce 1952 byl král Fárúk sesazen armádou. Moc v zemi převzali Svobodní důstojníci. Z výpovědí respondentů ze studie Racheline Barda vyplývá, že i u těch, kteří nebyli přímými svědky hrůz ledna 1952, armádní převrat umocnil pocit nebezpečí a myšlenku na odchod z Egypta. Toto ovzduší plné napětí, nejisté budoucnosti a strachu vyvrcholilo vzestupem plukovníka Gamala Násira. Po skončení britské okupace a znárodnění Suezského průplavu, byla egyptská ústava z roku 1923, která zaručovala Židům samosprávu, zrušena.²⁰⁴

Egyptská armáda neměla žádné sociální ani politické vazby na židovské komunity v Káhiře. Navíc několik Svobodných důstojníků bylo bývalými členy Muslimského bratrstva nebo fašistické uskupení *Hizb Misr Al-Fatah*²⁰⁵. Rabi Nahum, hlava židovské obce v Káhiře, si byl vědom tohoto nebezpečného vyčlenění židovské komunity z egyptské společnosti, a proto během let 1953 a 1954 apeloval na egyptské úřady ve snaze začlenit židovskou komunitu více do nového egyptského režimu. Po červencovém převratu zaslal rabín Nahum generálovi Nagíbovi telegram, v němž vyjádřil podporu revoluci Svobodných důstojníků od celé židovské obce:“ Hlavní rabi a celá židovská komunita v Egyptě podporuje revoluci a modlí se za její úspěch.“²⁰⁶Egyptský

²⁰³ Barda, Racheline, 2011, s.179, Beinin, Joel, 1998, s. 184.

²⁰⁴ Barda, Racheline,2011, s.185.

²⁰⁵ Známe jako Young Egypt.

²⁰⁶ Beinin, Joel, 1998, s. 47.

prezident Nagíb odpověděl zareagoval prohlášením o nutnosti udržení dobrých vztahů s lidem knihy.²⁰⁷

V únoru 1953 ministr zbožných nadací Šejch Ahmad Hasan al-Baquri, hovořil ve státním rozhlase na téma *Vliv náboženství na formování řádného občana*. Šejch ve vysílání označil judaismus za rasistickou ideologii a přirovnal jej k nacismu, který by měl být zničen. Nevybíravě přirovnal Židy k prasatům, což je vnímáno jako největší urážka jak v muslimském, tak židovském prostředí.²⁰⁸

3.1.3 Lavonova aféra

Lavonova aféra, jinak též známá jako operace *Susannah*, byla tajná izraelská operace namířená proti Egyptu, která proběhla v roce 1954. Tato nepodařená operace vyvolala řetěz událostí, které měly dalekosáhlé důsledky pro izraelsko-arabské vztahy na Blízkém východě.²⁰⁹

Její hlavním cílem bylo zabránit uzavření britsko – egyptské smlouvy o odchodu britských vojenských jednotek ze Suez a předání správy nad průplavem egyptské vládě. Mimo jiné také měla narušit důvěru Západu v tehdejší egyptský režim a zamezit tak ekonomické či vojenské pomoci ze Západu. Za tímto účelem byly plánovány série bombových útoků na britské a americké cíle, jako např. kulturní a informační centra, banky, kina, knihovny. Kódované telegramy poslané izraelskou špionážní sítí *AMAN* udávaly instrukce spícím egyptským buňkám. Izraelským záměrem bylo, aby za viníky provedených útoků byli označeni členové Muslimského bratrstva či členi egyptského komunistického hnutí.²¹⁰

²⁰⁷

Tamtéž, s. 47.

²⁰⁸

Beinin, Joel, 1998, s. 49.

²⁰⁹

Beinin, Joel, 1998. s. 111.

²¹⁰

Weiss, Leonard, 2013, s. 2.

Operace *Susannah* byla uskutečněna mezi 2. až 27. červencem v roce 1954. Pod vedením izraelských agentů byla vytvořena skupina asi deseti egyptských Židů, sloužící jako pátá kolona v arabsko-izraelské válce. První bomby explodovaly na káhirské poště 15. července 1954 a rovněž v knihovnách v Alexandrii a Káhiře. O týden později vybuchly trhavy ve dvou káhirských kinech, na železniční stanici a centrální poště. Operace byly úspěšné až do akce Phillipa Nathansona, jednoho z egyptských židovských atentátníků. Ten měl dne 27. července umístit zápalnou bombu v kině *Rio Theater* v Alexandrii. Bomba mu však explodovala v kapse. Útok se obešel bez obětí, ale Nathanson byl zatknut a vyslýchán a celá identita členů skupiny byla odhalena. Třem izraelským agentům se podařilo utéct přes hranice zpátky do Izraele. Čtvrtý agent byl pod jménem John Darling s falešným britským pasem odhalen silniční hlídkou a spáchal sebevraždu.²¹¹

Ačkoliv izraelský premiér Moše Šaret o planované operaci tajných izraelských složek nevěděl, prezentoval případ v oficiálních prohlášeních Izraele jako falešné obvinění namířené proti Židům. Vláda v Tel Avivu důrazně odmítala mít s atentáty cokoliv společného, přestože věděla, že vojenská zpravodajská jednotka se podílela na bombových útocích. V Egyptě byl dne 13. prosince zahájen soudní proces s deseti odsouzenými Židy, kteří se podíleli na operaci *Susannah*. Izraelský premiér tento soudní proces v Knessetu veřejně odsoudil. Stejně tak jeho stranické noviny *Davar* a *Jerusalem Post* nařkly egyptskou vládu z protižidovského spiknutí a obvinily je z nacistických praktik. V mezinárodních a izraelských médiích se objevovaly děsivé příběhy o mučení obviněných agentů za účelem získání přiznání.²¹²

Během soudního procesu se ke všem činům přiznal lékař Moše Marzouk, který pocházel z karaitské egyptské komunity a pracoval jako

²¹¹ Rokachová, Livie, 2008, s. 44.

²¹² Weiss, Leonard, 2013, s. 62.

chirurg v káhirské nemocnici. Doktor Marzouk vzal veškerou vinu na sebe a spolu s dalším obviněným Samuelem Azarem byl odsouzen k smrti. Oba byli oběšeni 31. ledna 1955 v káhirské věznici. Dalších osm atentátníků dostalo tresty odnětí svobody ve výši 7 až 15 let. Dva z nich ve vězení spáchali sebevraždu.²¹³

Na mezinárodní scéně, zejména v zraeli, byl Egypt prezentován jako země s nacistickými praktikami a prezident Násir byl vykreslen jako „Hitler Nilu“. Což ovšem veřejně dementoval americký velvyslanec v Káhiře Caffery, který uvedl, že nepozoruje v zemi žádná opatření nacistické povahy.²¹⁴

Don Peretz, který od roku 1956 pracoval pro americký židovský výbor jako poradce pro záležitosti na Blízkém východě, po své dvoutýdenní návštěvě Egypta uvedl, že situace egyptských Židů se v žádném případě se nepodobá líčení amerického tisku nebo Amerického židovského výboru. Dle Peretze informace uvedené v tisku byly zavádějící a ne příliš užitečné a obvinění o bývalých SS vůdců v čele egyptského vojska označil za nepravdivé.²¹⁵

3.1.4 Suezská krize

Po vypuknutí Suezské krize dne 29. října 1956 vstoupily na Sinajský poloostrov jednotky izraelské armády na základě předešlých tajných jednání mezi Velkou Británií, Francií a Izraelem. Vzápětí pod záminkou intervence zahájily britské a francouzské letouny bombardování Káhiry, Alexandrie a Port Saídu. Egyptská vláda schválila v rámci bezpečnosti země tvrdá opatření proti židovské komunitě.²¹⁶

²¹³ Kahan, Ephraim, 2006, s 179.

²¹⁴ Beinín, Joel. 1998, s. 67.

²¹⁵ Tamtéž. s. 69.

²¹⁶ Fischbach, Michel, 2008, s. 40.

Podle těchto ustanovení byly stovky Židů, bez toho aniž by vůči nim bylo vznešeno jakékoliv obvinění, zadrženy, uvězněny, nebo zbaveny svých občanských práv a svobod.

Jakékoli spojení se známými sionistickými aktivisty bylo považováno za podezřelé. Pro ilustraci zmiňme případ židovského lékaře, který byl zatčen a internován na pár měsíců do vězení Huckstep jen proto, že pracoval ve stejné nemocnici jako výše zmíněný obviněný Moše Marzuk. Tento lékař a jeho rodina byli okamžitě vyhoštěni ze země.²¹⁷

Je zřejmé, že v souvislosti se Suezkou krizí čelili sionisté náporu vládních opatření a nouzových zákonů. Jeden ze sionistů řecké národnosti byl zatčen *muchabaratem* (egyptská tajnou policií) na základě obvinění ze špionáže pro Izraele kvůli jeho dřívějším aktivitám v sionistických mládežnických organizacích. Byl zadržen a zatčen společně s jeho bratrem a oba byli posláni do nechvalně známého vězení at-Túra v Káhiře. Až po zásahu řeckého konzulátu byli oba bratři propuštěni z vězení. Ještě v poutech byli odvedeni na loď směřující do Řecka.²¹⁸

Dle Laskiera nejméně 900 Židů bylo zatčeno ke dni 7. prosince 1956, přičemž 500 z nich bylo internováno v Káhirske židovské škole ve čtvrti Abbásijja. Další zatýkání probíhalo ve školách Abraham Beteš v Heliopolisu a v jiných židovských institucích. Zatčení se nevyhnuly ani ženy a kromě toho bylo téměř na všechny židovské rodiny v Káhiře a Alexandrii uvaleno domácí vězení, které se tak ocitly bez finančních prostředků a potravin.²¹⁹

Odhaduje se, že v období od listopadu 1956 do března 1957 bylo v rámci akcí proti židovské komunitě zabaven majetek nejméně 500

²¹⁷ Barda, Racheline, 2011, s. 187.

²¹⁸ Barda, Racheline, 2011, s. 187.

²¹⁹ http://www.hsje.org/egypt/egypt%20today/egyptian_jewry_under_the_nasser_.htm#.U8vYCeN_vX8 (4. 7. 2014).

židovských soukromých firem, jejich bankovní účty byly zmrazeny a více jak 800 soukromých podniků bylo umístěno na černou listinu.²²⁰

Tato státní opatření se týkala zejména nejvlivnějších a neúspěšnějších podniků v zemi. Je nutné podotknout, že právě tyto podniky se také zaměřovaly na podporu sociální a charitativní činnosti v komunitě. Svou podporu zaměřovaly zejména na rozvoj vzdělávání a spolupodílely se na financování budování ústavů sociální péče. Důsledky obstavení těchto firem se negativně projevily v celé židovské komunitě.²²¹ Například mnoha Židům bylo ublíženo tím, že jim nebyla udělena licence či povolení obchodu. Výsledkem bylo, že mnoha Židům byl zakázán výkon jejich profese, což se týkalo zejména prestižních povolání jako jsou lékaři, právníci a inženýři.²²²

Egypt v tomto období opustilo 23 000 až 25 000 z celkového počtu 45 000 Židů. Tento počet zahrnoval do června 1957 více než 6 000 osob, které opustily Egypt na lodích Mezinárodního výboru Červeného kříže (ICRC). O zoufalé situaci komunity vypovídá i emigrace jejích čelních představitelů. Vrchní rabín z Alexandrie Aron Angel a prezident Káhirsko-židovské komunity v Káhiře Salvator Cicurel opustili Egypt po roce 1956. Karaitský vrchní rabín Babovitch zemřel několik měsíců před Suezkou válkou a vrchní rabín Nahum podlehl dlouhé nemoci v roce 1960.²²³

Prezident Násir vydal dekret z 22. listopadu 1956, kterým zavedl přísnější podmínky pro získání povolení pobytu a zbavil sionisty práva dovolávat se egyptského občanství.²²⁴ V 1. článku je uvedeno:

„Pouze osoby s bydlištěm na egyptské území před 1. lednem 1900, až do dne vyhlášení tohoto dekretu, a kteří nejsou pod jurisdikcí cizího státu, jsou Egyptané.“²²⁵

220

Tamtéž.

221

Tamtéž.

222

Tamtéž.

223

Beinin, Joel, 1998. s. 54.

224

Beinin, Joel, 1998. s. 54.

Cílem Násirovy politiky bylo snížení sociálního a hospodářského vlivu židovské menšiny v Egyptě. Vláda jako součást své kampaně proti Muslimskému bratrstvu k 1. lednu 1956 zrušila muslimské, křesťanské a židovské náboženské soudy. Dle nové právní úpravy článku 18 zákona z listopadu 1956 bylo poměrně snadné pro egyptské úředníky odebrat Židům občanství, a znemožnit jim tak návrat zpět do země. Nový zákon byl vydán jako vyhláška ministra vnitra zveřejněna v *Journal Officiel* dne 15. dubna 1958 pod názvem Zákaz přístupu stanovil:

„Židé, kteří mají běžný nebo speciální pobyt, stejně jako Židé zbaveni egyptské národnosti, nebudou vpuštěni do země v případě, že jsou nepřátelé státu či osoby se zvýšeným rizikem pro stát.“²²⁶

Egyptská vláda díky této vyhlášce nepovolila návrat některým britským a francouzským Židům. V srpnu 1958 byly podepsané mezinárodní smlouvy ošetřující navrácení majetku egyptským Židům. První z nich - francouzsko-egyptská - byla uzavřena v Curychu a stanovila vyplacení náhrady za majetek francouzských občanů vyhnaných z Egypta. Podobná dohoda byla podepsána v únoru 1959 s Velkou Británií a Itálií. Tato britsko-egyptská smlouva garantovala navrácení zabaveného majetku, navíc ve článku 4 Egyptané odsouhlasili vyplatit Británii 27, 5 milionu liber jako kompenzaci za znárodněný majetek.²²⁷

Židé bez státní příslušnosti, kteří odešli nebo byli vyhnáni se nacházeli v mnohem horší situaci, neboť žádná vláda nejednala jejich jménem. Odhadem za sebou tito Židé nechali aktiva v hodnotě 28 milionů dolarů. Mnoha egyptským Židům a Židům bez státní příslušnosti byl jejich

²²⁵http://www.hsje.org/egypt/egypt%20today/egyptian_jewry_under_the_nasser_.htm#.U8vYCeN_vX8 (4. 7. 2014).

²²⁶ Krämer Gudrun, 1989, s.180.

²²⁷ Fischbach, Michael, 2013, s. 153.

majetek navrácen v roce 1957. Avšak ti, kteří odešli z Egypta, svůj majetek již nikdy nezískali.²²⁸

Švýcarský komisař pro *UNHCR* August Lindt vydal oficiální prohlášení vyzývající k udělení statut uprchlíků Židům, kteří odešli z Egypta. Během svého působení v úřadu aktivně usiloval o navrácení zabaveného židovského majetku.²²⁹

Před Suezskou válkou bylo v egyptských médiích a veřejných projevech rozlišováno mezi Židy, Izraelci a sionisty. Od dubna 1958 tyto rozdíly vymizely: Židé byli v egyptských médiích prezentováni pouze jako spiklenci proti Egyptu. Média změnila i vyjadřování a začala používat pojmy jako mezinárodní židovstvo či světové židovské spiknutí. Žid v Egyptě byl od této doby primárně považován za nepřítele státu.²³⁰

V průběhu 60. let zasahují do egyptské hospodářské ekonomiky znárodňující dekrety. Banky, pojišťovny a zahraniční obchod byly vyjmuty ze soukromého sektoru. Židovskou komunitu v Egyptě tak zasáhla další vlna znárodňování.²³¹

Byla přijata přísná opatření s cílem zajistit hospodářský a sociální rozvoj a především vybudovat socialistickou společnost, v která by bylo osvobozena od monopolního vykořisťování. Nearabské názvy firem, vlastněných minoritními komunitami převážně židovského, řeckého a arménského původ stejně jako libanonské a syrské firmy byly na speciálních obchodních seznamech. Tato ekonomická opatření postihla především hospodářskou oblast, bankovníctví a obchod, ve které měli Židé prominentní postavení.

²²⁸http://www.hsje.org/egypt/egypt%20today/egyptian_jewry_under_the_nasser_.htm#.U80L-uN_vX- (4. 7. 2014).

²²⁹ Fischbach, Michael, 2013, s. 143.

²³⁰http://www.hsje.org/egypt/egypt%20today/egyptian_jewry_under_the_nasser_.htm#.U812NuN_vX8 (4. 7. 2014).

²³¹ Beinín, Joel, 1998, s. 18.

3.1.5 Šestidenní válka a začátek konce židovské komunity v Egyptě

Vládní opatření, přijatá v důsledku prvních třech arabsko-izraelských válek, jakými byly zadržení, vyhoštění, denaturalizace, zabavení majetku nebo diskriminace na pracovišti, vedly tisíce Židů k opuštění země.

Šestidenní válka v roce 1967 představovala další pohromu v historii egyptských Židů. Židovská komunita ztratila postupně během let 1956 - 1967 většinu svých prominentních členů. Několik respondentů studie Racheline Barda uvádí, že po roce 1956 až do počátku 1960 řada Židů v zemi zůstala v zemi zejména z ekonomických důvodů, neboť nechtěli zemi opouštět bez finančních rezerv.²³²

Nedlouho po Šestidenní válce bylo egyptskými úřady shromážděno více 425 mužských příslušníků židovské komunity ve věku mezi 18-53 let. Po dvou až třech dnech byli převezeni do vězení Abú Zabal, kde byli vystaveni tvrdým podmínkám. Židé cizí státní příslušnosti byli rovnou z vězení vyhoštěni z Egypta do země svého původu. Egyptští Židé a Židé bez státní příslušnosti zůstali ve vězení, někteří více než tři roky, a byli propuštěni až po intervenci ze strany zahraničních vlád a mezinárodních agentur.²³³

V této události sehrál významnou roli španělský ambasador Angel Sagaz, který žádal ministra vnitra a prezidenta Násira o okamžité propuštění Židů z vězení a o povolení opustit zemi. V žádosti uvedl, že Španělsko uznává bezpečnostní opatření, ale zároveň si je španělská vláda vědoma, že egyptské autority v historii nikdy nediskriminovaly své občany na základě rasy či náboženství. Španělsko nabídlo zajistit cestovní dokumenty těm egyptským Židům, proti nimž by nebylo vedeno

²³² Barda, Racheline, 2011, s. 206.

²³³ [Http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/egypt-COM_0009910](http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/egypt-COM_0009910) (4. 7. 2014).

policejní stíhání.²³⁴ Španělský ambasador Angel Sagaz také přislíbil, že Židé, kteří opustí zemi, nebudou veřejně vystupovat proti režimu egyptského prezidenta Násira a za svůj nový domov si nevolí židovský stát Izrael, nýbrž některou ze zemí Evropy či Ameriky.²³⁵

Během let 1967-1969 více jak 600 židovských rodin opustilo Egypt s pomocí španělské vlády a díky vytrvalému úsilí Angela Sagaze všichni židovští vězni byli nakonec osvobozeni a bylo jim dovoleno odejít z Egypta. V pozdějších fázích nahradila činnost španělského velvyslance organizace *HIAS*²³⁶, díky níž mohlo více 1000 egyptských Židů opustit zemi.²³⁷

Nedostatek informací o židovské komunitě po válce v roce 1967 poukazuje na fakt, že se počet Židů v Egyptě dramaticky snížil. V současnosti je egyptská židovská komunita tvořena pouze pár desítkami členů, a v níž převažují většinou starší ženy. Komunita je zdecimována natolik, že není schopna udržovat náboženský život ani v dvou hlavních synagogách v Alexandrii a Káhiře, neboť chybí dostatek mužských členů komunity a nelze tak vytvořit *minjan*.²³⁸

Hlavními politickými a kulturními mediátory se stali uprchlí levicově smýšlející egyptští Židé, žijící po roce 1967 v Paříži. Prvním z takových zprostředkovatelů byl Raymond Aghion, jenž byl bratrancem Henriho Curiela.²³⁹

²³⁴ Rein, Raanan, 2013, s. 200.

²³⁵ Rein, Raanan, 2013, s. 200.

²³⁶ Skolnik, Fred, Berenbaum, Michael, (rok neuveden) s. 620

²³⁷ Raanan Rein, 2013, s. 201.

²³⁸ Barda, Racheline, 2011, s. 195.

²³⁹ Castellino, Joshua, Cavanaugh, Kathleen A., 2013, s. 94.

3.2 Emigrace egyptských Židů

Společně s *UNHCR* a *AJDC*²⁴⁰ se problémem židovských uprchlíků z Egypta od roku 1956 začala zabývat Židovská migrační agentura *UHS*. Jejím hlavním cílem bylo převést egyptské Židy do Latinské Ameriky. V důsledku finanční a technické pomoci těchto různých organizací byla židovská emigrace z Egypta efektivně řízena zejména ze zahraničí. *UHS* poskytovala v rámci pomoci egyptským uprchlíkům služby na vysoké úrovni. Její program byl zaměřen na pomoc židovským migrantům v cílové zemi.²⁴¹

Vzhledem k tomu, že *UHS* nebylo umožněno působit přímo v Egyptě, směřovala značnou část svých finančních prostředků *Mezinárodnímu výboru Červeného kříže*, který zajišťoval veškerou administrativu související s vystěhováním Židů z Egypta. Ti z Egypta nejprve dopluli do evropských přístavů a odtud dále směřovali do zemí Latinské Ameriky. Od roku 1956 do roku 1963 odešlo do Latinské Ameriky na 4202 egyptských Židů.²⁴²

V Evropě se *UHS* postarala o nové uprchlíky a zaplatila nezbytné výdaje spojené s cestou přes oceán. V nové domovině *UHS* za pomoci tamějších pracovníků přístavů, kteří se dobře orientovali v imigračních předpisech, se dostalo uprchlíků vynikající péče. *UHS* zaplatila počáteční náklady na přežití, včetně nákladů na ubytování v hotelu, kapesné a místní dopravu. Nadále *UHS* uhradila výdaje za vnitrozemskou dopravu do malých latinskoamerických židovských komunit, jako je Porto Alegre, Curitiba, Belo Horizonte, a Petropolis v Brazílii. Migrační agentura dále poskytovala poradenství, vedení a technický servis a pomáhala jim zajistit bydlení a uhradila jim počáteční náklady na pronájem, nábytek a

²⁴⁰ American Jewish Joint Distribution. Pomáhala se dostat egyptským Židům přes Evropu nejčastěji do Ameriky. Ehrlich, Mark, 2009, s. 376.

²⁴¹ Znamé také jako United *HIAS* Service. Zweig, Ronald, 2013, s. 126.

²⁴² Mirelman, Victor A., 1992, s. 257.

příspěvek na stravu. Pracovníci *UHS* zajistili uprchlíkům průkazy totožnosti, pracovní povolení a jiné nezbytné dokumenty. V rámci jejich služeb bylo také zajištěna lékařské péče pro chronicky nemocné a psychicky či fyzicky postižené.²⁴³

3.2.1 AJDC- Americko-židovský výbor

Mezi listopadem 1956 a 31. prosincem 1963 pomohl Americko-židovský výbor 12 160 egyptským Židům v emigraci z celkového počtu 27 883 emigrantů. Díky pomoci Amerického židovského výboru, druhé hlavní organizaci pomáhající židovským uprchlíkům z Egypta, se dostalo více jak 15 723 Židů dostalo do státu Izrael.²⁴⁴

AJDC měl centra v evropských městech, mimo jiné v Paříži, Marseille a Ženevě. V prosinci 1956 zkontaktovali zástupci *AJDC* pro Evropu, Eran Laor a Charles H. Jordan, sídlo Červeného Kříže v Ženevě s žádostí o pomoc ve věci stovek Židů internovaných v Egyptě. Vzhledem k tomu, že *AJDC*, stejně jako *UHS* nemohl působit přímo v Egyptě. S pomocí ICR měla v plánu pomoci organizovat odchod dalších 5 000 - 10 000 Židů, kteří chtěli opustit Egypt, jakmile se dalo.²⁴⁵

4 SOUČASNÁ KOMUNITA V KÁHIŘE

V dnešní době je židovská komunita tvořena méně než 100 členy; a to převážně ženami. Institut rabinátu v Egyptě zanikl. Synagogy jsou otevřené pouze při slavnostních příležitostech. V současné době

²⁴³ [Http://www.hsje.org/egypt/egypt%20today/egyptian_jewry_under_the_nasser_.htm#U80L-uN_vX-](http://www.hsje.org/egypt/egypt%20today/egyptian_jewry_under_the_nasser_.htm#U80L-uN_vX-) (4. 7. 2014).

²⁴⁴ [Http://www.yivoarchives.org/?p=collections/controlcard&id=33169](http://www.yivoarchives.org/?p=collections/controlcard&id=33169) (30. 7. 2014).

²⁴⁵ Ehrlich, Mark, 2009, s. 376.

v Egyptě neexistují ani košer řeznictví, a proto se egyptští Židé nemohou stravovat podle židovských náboženských předpisů.²⁴⁶

Židovská komunita je poměrně uzavřená, neboť všechny její záznamy jsou nepřístupné veřejnosti a židovská komunita v Káhiře odmítá poskytovat jakékoliv kopie těchto dokumentů. Káhirští Židé se staví zamítavě k žádostem předložené *HSJ*, která si přeje evakuovat židovské artefakty z Egypta a navrátit je právoplatným majitelům či rodinám.²⁴⁷

Důkazem nepřístupnosti komunity jsou také pokusy novinářů, kontaktovat židovskou komunitu. I přes případné získání příslibu rozhovoru s některými z jejích členů, jsou novináři v závěru vždy odmítnuti. Na doporučení hlavy káhirské židovské obce Carmen Weinsteinové členové židovské komunity od schůzek vždy odstoupili.

4.1 Významné ženy novodobé židovské komunity

Egyptská židovská komunita je vedena od roku 1996 výhradně ženami. Ženy se ujaly vedení, neboť v rámci komunity panovala nespokojenost s čelním tehdejším vůdcem Emanuele Rousseuem. Roseusseuovi byl především vyčítán prodej několika historických synagog, které byly delší dobu uzavřené. Došlo k jeho sesazení a byla zvolena Ester Weinstenová.²⁴⁸

Ester Weinstein působila v čele komunity do roku 2002. Narodila 14. července 1910 v Káhiře řeckému otci a žila zde až do své smrti

²⁴⁶ [Http://www.sephardicstudies.org/vanished.html](http://www.sephardicstudies.org/vanished.html) (5.7. 2014)

²⁴⁷ [Http://www.hsje.org/Sanctity%20of%20the%20Dead.html](http://www.hsje.org/Sanctity%20of%20the%20Dead.html) (5. 7. 2014).

²⁴⁸ <http://bassatine.net/bassa3.php> (13. 7. 2014)

4. října 2004. V roce 2002 získala Weinstein ocenění od Vatikánu za svou pětadvacetiletou službu v egyptské charitě.²⁴⁹

4.1.1 Carmen Weinstein

Pod vedením Ester Weinstein a její dcery Carmen, která nastoupila do čela obce po smrti Ester, byla činnost představenstva nově zaměřena na zachování egyptských židovských památek a artefaktů.²⁵⁰

Carmen Weinstein jako dlouholetá komunální aktivistka zaměřila svou činnost zejména na obnovu hřbitova Bassatine. Weinstein se v oficiálních rozhovorech a veřejných proslovech v mediích zaměřila na propagaci egyptských Židů žijících v Egyptě. Zvláště odkazovala na jejich egyptský původ a mnohojazyčnost komunity. Často konfrontovala egyptské Židy v diaspoře a jejich současné židovské spolky. Do střetu se dostala například s *Historickou společností Židů z Egypta / HSJ*, kteří žádali o odvezení židovských artefaktů do USA.²⁵¹

Carmen Weinstein, jinak nazývaná „Železná lady“ egyptských Židů, získala pro obnovu památek komunity v Egyptě finanční prostředky od mezinárodních organizací. Během působení v úřadu se zasadila o to, že egyptské synagogy byly prohlášeny národními památkami. Úspěšná obnovu hřbitova části Bassatine a synagogy Ibn Ezra se jí podařila zrealizovat díky soukromým finančním darům ze zahraničí.²⁵²

Carmen Weinstein zemřela v dubnu roku 2013 ve věku 82 let. Byla pohřbena právě na zmiňovaném židovském hřbitově Bassatine. Nebyla ale pohřbena po boku svých rodičů, jak si přála, jelikož ta část hřbitova je

²⁴⁹ http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/weinstein-esther-SIM_000285 (5. 7. 2014).

²⁵⁰ <http://bassatine.net/bassa3.php> (13. 7. 2014)

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² Hsje.org (2. 7. 2014).

zaplavena vodou a odpadem. Na pohřeb přišly desítky lidí z egyptské židovské komunity, ale také její přátelé z řad křesťanů i muslimů. Obřad se konal v synagoze v centru Káhiry - *Chaar Hachamayim*. Přišel taky Amir Ramses, režisér filmu *Egyptští Židé*, který v tu dobu měl zrovna jít do kin, ale byl zakázán vládou.

Rabín Marc El-Fassi, který sice žije ve Francii, ale zajišťuje obřady v Egyptě od roku 2005, se o smrti Carmen Weinstein vyjádřil slovy:

"Egypt ztratil jednu ze svých velkých dam... Před každou modlitbou mi říkala: prosím tě, modli se za mou zemi, Egypt, aby byl tak šťastný jako v dobách mého mládí".²⁵³

4.1.1.1 Židovský hřbitov Bassatine

Židovský hřbitov Bassatine se nachází mezi centrem Káhiry a jejím předměstím zvané *Maadi*. Tento židovský hřbitov byl darován egyptským Židům již před více než 1000 lety. Sultán tehdy nařídil zlikvidovat křesťanské a židovské hřbitovy, přičemž egyptští židé dostali 10 hektarů v pouštní oblasti *Bassatine*, na kterém je pohřbeno mnoho významných rabínů a učenců.²⁵⁴

Bassatine má rozlohu 4,200 m² a je rozdělen na dvě části mezi rabanity a karaity. Karaitskou část již téměř pohltila poušť a stejným dílem k její decimaci přispěl vandalismus. Pokud jde o část patřící rabínským Židům, ta utrpěla značné škody rovněž. Po roce 1967 byla většina mramorových desek ukradena a mnohé z hrobů byly úplně zničeny. O více jak deset let později začala poprvé Carmen Weinstein

²⁵³

<http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20130419114402/> (3. 7. 2014)

²⁵⁴

<http://www.geocities.com/bassatine/bassa2.htm> (13. 7. 2014).

upozorňovat na katastrofální stav druhého nejstaršího židovského pohřebiště veřejně:

„Udržet tento hřbitov naživu je jako zachovat židovskou přítomnost v Egyptě.“²⁵⁵

Navzdory své agitaci v mediích se Weinstein setkala pouze s vlažnou odezvou a lhostejností zejména ze strany vedení káhirské židovské komunity v čele s Jusúfem Danem. Jedinou významnou pomoc poskytl doktor Jacques Hassoun z „*Pařížské společnosti egyptských židů*.“²⁵⁶ Této společnosti se podařilo získat finanční dary, z nichž byla zaplácena ostražina a zároveň byly vybudovány ochranné zdi kolem hřbitova.

V roce 1988 rozhodla egyptská vláda vybudovat silniční "okruh" kolem Káhiry. Jedna z cest měla vést přímo prostředkem hřbitova, což zapříčinilo velký mezinárodní zájem o Bassatine. Na začátku 90. let začala Weinstein s výstavbou ochranné zdi. V roce 1991 poskytla *Světová Židovská federace* finanční prostředky na dostavění zdi a částečné odstranění odpadků, které zahltily židovské náhrobky v Bassatine. Carmen Weinstein se s pomocí *Asociace na záchranu Židovského hřbitova* v roce 1995 podařilo nakonec vybudovat bránu a 3 metry vysokou a 2000 m dlouhou zeď, která chránila více jak dvě třetiny hřbitovní půdy.²⁵⁷

V témže roce Weinstein založila on-line informační bulletin pojednávající o židovská komunita v Káhiře. První článek tohoto oběžníku *Bassatine News* upozorňuje čtenáře na práci, která byla provedena za účelem obnovení hřbitova Bassatine. Tyto internetové stránky jsou

²⁵⁵ [Http://www.geocities.com/RainForest/Vines/5855/bassa1.htm](http://www.geocities.com/RainForest/Vines/5855/bassa1.htm) (13. 7. 2014).

²⁵⁶ La Preservation du Patrimoine Culturel Juif d'Egypte.

²⁵⁷ [Http://bassatine.net/bassa2.php](http://bassatine.net/bassa2.php) (13.7.2014)

jediným oficiálním informačním kanálem zastupující poslední zastupitele současné egyptské židovské komunity.²⁵⁸

Od svého založení se většina vydání *Bassatine News* zaměřuje pouze na dění kolem hřbitova Bassatine. Uvádí jména zemřelých členů egyptské židovské komunity. Stránky jsou také doplněny obrázky z hřbitova Bassatine, ilustracemi restaurátorských projektů. A v poslední řadě se správci webových stránek obrací na další potencionální dárce o finanční podporu na další renovaci hřbitova v Bassatine. *Bassatine News* lze nalézt podrobný hřbitovní plán stejně jako seznamy jmen káhirských Židů a jejich fotografie.²⁵⁹

V roce 2010 byla Carmen Weinstein obviněna ze zpronevěry financí za prodej pozemku a staré synagogy egyptskému developerovi. V době jejího předvolání pobývala Weinstein ve Švýcarsku a v době její nepřítomnosti media vypustili fámy, že jí k odchodu ze země dopomohly izraelské tajné služby. Později však proti ní byla žaloba stažena a bylo jí umožněno vrátit se do Egypta.²⁶⁰

4.1.2 Magdalena Haroun

Po smrti Carmen Weinstein byla jako novou a nejspíše poslední hlavou židovské obce v Káhiře zvolena ve věku 61 let Magdalena Haroun. Magda-Tania Chehata Haroun Silver se narodila dne 13. července 1952 v Alexandrii, kde vystudovala francouzské lyceum. Po absolutoriu na Káhírské univerzitě vedla společně se svou sestrou právní

²⁵⁸ [Http://bassatine.net/bassa1.php](http://bassatine.net/bassa1.php) (4.7.2014)

²⁵⁹ [Http://www.hsje.org/Sanctity%20of%20the%20Dead.html](http://www.hsje.org/Sanctity%20of%20the%20Dead.html) (4. 7. 2014).

²⁶⁰ Talhami, Ghada Hashem, 2013, s. 350.

rodinou firmu *Haroun & Haroun Patents/Trademarks and Legal Affairs partnering*.²⁶¹

Haroun je dcerou známého židovského právníka, bývalého člena egyptské *Tajammu Party* a zatvrzelého odpůrce sionismu.²⁶² Magdalena podobně jako její otec odmítá využít na renovaci židovských památek v Káhiře izraelské finanční prostředky. Jak uvedla v *Daily Ahram* židovské památky v Egyptě „jsou součástí historie Egypta a to nelze ignorovat.“²⁶³ Renovace památek by měla být dokončena pomocí financí egyptské vlády nebo peněz z židovské diaspory.²⁶⁴

4.2 Přehled zainteresovaných židovských organizací

4.2.1 Asociace na ochranu kulturního dědictví egyptských Židů- ASPCJE

V souvislosti s tím, že za Násirova režimu odešlo ze země více jak dvě třetiny egyptských Židů, zakládali Židé ve svých nových domovinách různé asociace. Jednou z prvních takových organizací egyptských Židů v diaspoře byla *ASPCJE*. Jedním z hlavních impulzů pro její založení byla vražda Henriho Curiela v roce 1978.²⁶⁵

Henri Curiel, zakladatel komunistického hnutí v Egyptě ve 40. letech, byl odtud vyhnán v roce 1950 a usadil se v Paříži. V Paříži nadále podporoval různá světová nacionalistická hnutí, jako např. *FLN* v Alžírsku, za což byl uvržen i do vězení a propuštěn byl až po podepsání Evianských dohod. V Paříži založil hnutí *Solidarita*, které se stalo

²⁶¹ <http://www.jewishpress.com/news/breaking-news/new-head-of-egypts-jews-rejects-israels-synagogue-renovation-help/2013/04/17/> (20.7.2014)

²⁶² Schrand, Irmgard, 2004, s. 36.

²⁶³ <http://english.ahram.org.eg/News/69387.aspx> (30. 7. 2014).

²⁶⁴ <http://www.egyptindependent.com/news/interview-magda-haroun-head-egypt-s-jewish-community> (28. 7. 2014).

²⁶⁵ Laquer, Walter, 2004, s. 234.

platformou pro podporu nacionalistů vůči západním okupantům. Zároveň však byl stoupencem mírového řešení arabsko-izraelského konfliktu a podporoval vznik dvou států, přičemž měly platit hranice před rokem 1967.²⁶⁶ Curiel byl ryzím aktivistou na poli mezinárodní politiky, a to je dle mnohých příčinou jeho zavraždění v roce 1978. O jeho zavraždění se neví příliš podrobností. Jeho přátelé, jako Michel Foucault či Pierre Mendes, jsou přesvědčeni o tom, že byl odstraněn francouzskou vládou, pro níž se stal přílišným buřičem.²⁶⁷

Curielova aféra povzbudila další egyptské Židy žijící ve Francii, aby připomněli také jeho původ. O rok později tak již oficiálně vznikla *ASPJE*, která měla připomínky Curiela být centrem egyptských Židů a pomáhat jim s jejich integrací do francouzské společnosti stejně jako udržet v povědomí přítomnost Židů v Egyptě a udržovat vztahy se zbylými členy egyptské komunity.

V prosinci 1978 bylo uspořádáno setkání "Přátel egyptských Židů" v Rašiho centru v Paříži. Při jeho příležitosti byla vydána také první brožura mapující historii židovské komunity v Egyptě.²⁶⁸ V současné době patří mezi aktivity *ASPCJE* vydávání čtvrtletníku *NAHAR MISRAIM*, přednášky odborníků týkající se židovské komunity v Egyptě, organizace konferencí a festivalů.

4.2.2 Mezinárodní Asociace Židů z Egypta- *IAJE*

Po roce 1956 se rozhodl Victor Vidal, původně Žid pocházející z Egypta, založit izraelskou organizaci *IAJE*, jejímž hlavním cílem je

²⁶⁶ [Http://blog.mondediplo.net/2008-09-25-Henri-Curiel-la-piste-francaise](http://blog.mondediplo.net/2008-09-25-Henri-Curiel-la-piste-francaise) (20. 7. 2014).

²⁶⁷ [Http://www.regards.fr/acces-payant/archives-web/crime-politique,975](http://www.regards.fr/acces-payant/archives-web/crime-politique,975) (20. 7. 2014).

²⁶⁸ [Http://www.aspcje.fr/images/stories/archives/a-la-rencontre-des-juifs-degypte.pdf](http://www.aspcje.fr/images/stories/archives/a-la-rencontre-des-juifs-degypte.pdf) (6. 7. 2014).

shromažďovat příchozí Židy z Egypta žijící v Izraeli. Po smrti zakladatele v roce 1984 se vedení ujala jeho dcera Zamir Levana. Zamir je taktéž předsedkyní *Asociace pro izraelsko-egyptské přátelství*, která vznikla po sepsání egyptskou - izraelské smlouvy. Narodila se v Káhiře v roce 1938 a v současné době žije v Tel Avivu.²⁶⁹ Zamir Levana je častým hostem konferencí a přednášek. Ve svých projevech často odkazuje na právo na návrat zkonfiskovaného majetku Židům z arabských zemí, ale také na neutěšující podmínky pro uprchlíky v táborech, které sama poznala v 50. letech v Tiberiadě.²⁷⁰

4.2.3 Asociace Nebi Daniel

Od roku 2003 se rekonstrukcí a ochranou židovských památek v Alexandrii zabývá *Asociace Nebi Daniel*. V současnosti stojí v čele asociace výše uvedená profesorka Ada Aharoni a Rega Noury Mahassen, pod jejichž vedením asociace přistoupila k mírnější rétorice ohledně návratu zabaveného majetku Židům egyptskou vládou a na rozdíl od *HSJ* zaměřila své aktivity na obnovu a zachování památek egyptských Židů, jako jsou synagogy a hřbitovy v Alexandrii.²⁷¹

Asociaci se v srpnu 2009 podařilo získat příslib od egyptského ministra kultury Farúka Husny k přístupu ke kopiím a registrům uložených v archivu v Abasijje, jež byly do té doby v držení Židovské obce v Káhiře. Asociace plánuje zrealizovat opravy tří hřbitovů *Chatby* v Alexandrii za finanční podpory členů rady *Mezinárodní asociace Nebi Daniel*.²⁷²

269

Beinin, Joel, 1998, s. 216.

270

[Http://www.youtube.com/watch?v=mY1I8U0-j9k](http://www.youtube.com/watch?v=mY1I8U0-j9k) (12. 5. 2014).

271

[Http://www.nebidaniel.org/documents/HaaretzReport.pdf](http://www.nebidaniel.org/documents/HaaretzReport.pdf) (18. 7. 2014).

272

[Http://www.nebidaniel.org/index.php?lang=en](http://www.nebidaniel.org/index.php?lang=en) (18. 7. 2014).

4.2.4 WCJE

První *Světový kongres Židů z Egypta*²⁷³ byl uspořádán v Haifě k výročí 50 let od „druhého exodu Židů z Egypta“. Kongres byl poprvé pořádán v roce 2006 *Mezinárodním výborem* v Haifě, složeným ze zástupců Židů z Egypta z celého světa. Tento výbor si klade za cíl zachovat kulturu a dědictví komunity, rozvíjet výzkum a literaturu pojednávající o Židech z Egypta. Výbor si také klade za cíl podporovat mír mezi Izraelem a jeho sousedy. Židé z Egypta mají zkušenosti harmonických vztahů s jejich arabskými sousedy a mohli by být nápomocni při podpoře porozumění a míru v regionu.²⁷⁴

Kongresu se zúčastnilo 320 Židů narozených v Egyptě, kteří přijeli z 15 zemí světa. Kongres tematicky věnovaný osobním vzpomínkám umožnil účastníkům poprvé veřejně hovořit o traumatech spojené s nuceným opuštěním země. Profesorka Ada Aharoni, organizátorka a předsedkyně kongresu, uznala, že teprve nedávno se začala opět učit arabštinu. „Moji rodiče nechtěli doma mluvit arabsky,“ řekla. „Bylo to hlavně na protest proti tomu, že jsme byli považováni za cizince, a neobdrželi jsme egyptské státní občanství.“²⁷⁵

Rodina Aharoni uprchla do Francie v roce 1949. Brzy nato, její otec zemřel na infarkt poté, co se dozvěděl, že egyptská vláda znárodnila veškeré rodinné úspory.²⁷⁶

Účastníci konference také upozornili na to, že by mělo dojít k výzkumu přínosu Židů na hospodářský, politický a intelektuální život

²⁷³

The World Congress of the Jews from Egypt.

²⁷⁴

[Http://www.nebidaniel.org/documents/WCJE-Resolution.pdf](http://www.nebidaniel.org/documents/WCJE-Resolution.pdf) (18. 7. 2014).

²⁷⁵

Tamtéž.

²⁷⁶

Rozhovor dostupný na [Http://youtu.be/jbnV2GCV5nQ](http://youtu.be/jbnV2GCV5nQ)

v Egyptě a dosud nezpracovaná témata jako feministická revoluce v obci na přelomu 20. století a vztahy s karaitskou komunitou.²⁷⁷

Účastníci konference zmínili i konferenci stejně jako společnost *HSJ*, že tehdejší předsedkyně Židovské obce v Káhiře Carmen Weinstein neumožnila výzkumníkům přístup k dokumentům a registru v archivu. Kongres také podpořil iniciativu asociace Nebi Daniel a schválil zřízení nevládní organizace, která by koordinovala komunikaci s egyptskou vládou.²⁷⁸

4.3 Arabské jaro a následující události

Po svržení prezidenta Husního Mubáraka panovala mezi egyptskými Židy podle vyjádření Magdy Haroun, nynější předsedkyně egyptské židovské obce, obava z možného pronásledování na základě jejich náboženského vyznání. Haroun však přiznává, že „se nic nestalo“, když šla v roce 2012 k prezidentským volbám, přestože ji od volební účasti její přátelé odrazovali, neboť příslušnost k židovské víře má uvedenou v občanském průkazu, a mohla se tak v nepokojné době stát snadným cílem nábožensky orientovaných útoků. Poté, co se kandidát z řad Muslimského bratrstva Muhammad Mursí stal prezidentem, se nicméně možnost pronásledování stala pro židovskou obec reálnou hrozbou. O rok později se Haroun zúčastnila červnových protestů proti vládě prezidenta Mursího, které nakonec vedly k jeho svržení. „Vedle mě vpravo stála žena zahalená do niqábu, po levé straně byla koptská žena. Cítila jsem, že jsem součástí této země.“²⁷⁹

²⁷⁷ [Http://www.nebidaniel.org/documents/HaaretzReport.pdf](http://www.nebidaniel.org/documents/HaaretzReport.pdf) (18.7. 2014)

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ [Http://www.tabletmag.com/scroll/144102/cairos-jews-show-god-they-are-still-there](http://www.tabletmag.com/scroll/144102/cairos-jews-show-god-they-are-still-there) (12. 5. 2014).

Nepřátelský postoj Mursího režimu vůči židovské komunitě v Egyptě dokládá mimo jiné fakt, že během tohoto období byl zrušen pravidelný měsíční státní příspěvek ve výši 7 400 egyptských liber určený tamější židovské komunitě. Haroun po svém zvolení do čela káhirské židovské obce napsala otevřený dopis horní komoře parlamentu požadující obnovu tohoto příspěvku. Argumentovala tím, že „muslimové mají svatou povinnost pomáhat lidem v nouzi, což Židé v Egyptě přece jsou“.²⁸⁰

Muslimské bratrstvo navíc usilovalo o opětovné zavedení poplatku *džizja*, který by museli všichni příslušníci židovského náboženství platit výměnou za právo nadále žít v Egyptě. Levana Zamir, předsedkyně *Mezinárodní asociace Židů z Egypta*, sice připouští, že násilí související s nástupem Mursího do prezidentské funkce nebylo namířeno primárně proti egyptským Židům (vzhledem k jejich nízkému počtu), nýbrž proti Koptům. Na druhou stranu však pravdou zůstává, že Židé v Egyptě vždy čelili určité diskriminaci; například když byla Carmen Weinstein nedlouho před svou smrtí neprávem obviněna a odsouzena ke třem letům vězení, neboť soud dal za pravdu jejímu žalobci jen proto, že to byl muslim.²⁸¹

Poslední významnou událostí byla pro egyptské Židy smrt Nadiy Haroun, která zastávala funkci zástupkyně předsedkyně egyptské židovské obce a byla zároveň sestrou Magdy Haroun. Zemřela v březnu 2014 na srdeční infarkt a ve svých 59 letech byla nejmladší členkou egyptské židovské komunity. Jejího pohřbu se zúčastnilo přibližně sto lidí.²⁸²

²⁸⁰ [Http://www.tabletmag.com/scroll/144102/cairos-jews-show-god-they-are-still-there](http://www.tabletmag.com/scroll/144102/cairos-jews-show-god-they-are-still-there) (20. 7. 2014).

²⁸¹ [Http://unitedwithisrael.org/the-jews-fate-in-post-morsi-egypt/](http://unitedwithisrael.org/the-jews-fate-in-post-morsi-egypt/) (20. 7. 2014).

²⁸² [Http://www.aljazeera.com/indepth/features/2014/03/egypt-jewish-community-burial-deputy-leader-201431295947206212.html](http://www.aljazeera.com/indepth/features/2014/03/egypt-jewish-community-burial-deputy-leader-201431295947206212.html) (19. 6. 2014).

4.4 Nejistá budoucnost egyptských Židů

Během posledních devadesáti let klesl počet Židů v Egyptě z 80 000 na méně než 40.²⁸³ Židovskou komunitu v Káhiře dnes tvoří pouze 11 osob, přičemž všechny jsou ženského pohlaví a všem (až na dvě výjimky) je přes 80 let. Vzhledem k tomu, že každá z těchto žen se provdala za stoupence jiné než židovského vyznání, nejsou ani jejich potomci považováni za Židy, neboť egyptská legislativa odvozuje náboženskou víru dítěte od vyznání jeho otce. Židé v Egyptě se tak ocitají takřkajíc na pokraji vyhynutí.²⁸⁴

Ve skutečnosti egyptské autority nadále ignorují a snaží se popřít odpovědnost za zničenou židovskou komunitu. V říjnu 2012 zničili egyptští úředníci doklady prokazující židovské vlastnictví majetku v zemi a dokumenty zahrnující obchodní kontrakty pro banky a finanční instituce vytvořené Židy v Egyptě. Dr. Mohammed Zín ad-Dín, lektor novodobé historie na univerzitě v Káhiře, řekl, že dokumenty neprokazují židovské vlastnictví majetku nebo majetku v Egyptě. Podle Zín ad-Dín prodali egyptští Židé veškerý majetek před odjezdem do Izraele.²⁸⁵

Za další indikátor ne příliš dobrého vývoje v otázce Židů v Egyptě můžeme považovat cenzuru a zákaz nedávného natočeného filmu režiséra Amira Ramsese *Židé z Egypta*.²⁸⁶

4.4.1 Židé z Egypta

Režisér Amir Ramses, vystudoval *Higher Institute for Cinema* v Egyptě. Jím režírovaný dokument zachycuje útržky ze života egyptské židovské komunity v první polovině 20. století až do své druhého velkého

²⁸³ Tamtéž.

²⁸⁴ [Http://www.tabletmag.com/scroll/144102/cairos-jews-show-god-they-are-still-there](http://www.tabletmag.com/scroll/144102/cairos-jews-show-god-they-are-still-there) (20. 7. 2014).

²⁸⁵ Kais, Roi, 2012, s. 28., dostupné na <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4297996,00.html> (12. 5. 2014).

²⁸⁶ Tamtéž.

exodu v roce 1956. Mladý dokumentarista v zájmu tvůrčí svobody celý projekt financoval z osobních zdrojů.²⁸⁷ Ramses Amir začíná svůj snímek dotazováním obyčejných Egyptanů na ulici. Ptá se jich, co si myslí o židovském národu. Odpovědi jsou většinou negativní: "sakra", "nepřátelé islámu", "odsouzení Bohem" atp. Když se Ramses zeptá jednoho staršího muže na egyptskou zpěvačku Lejlu Murad, muž odpoví "dobrá." Poté, co mu Ramses sdělí, že byla Židovka, muž odpoví „Pak nebyla dobrá!“²⁸⁸

Dokument měl být uveden dne 13. března 2013. Den před premiérou ale egyptský bezpečnostní úřad zakázal jeho uvedení; údajně aby nevyvolal rozruch. Díky velké pozornosti a veřejné podpory byl nakonec film veřejně promítán 27. března paradoxně na svátek nekvašených chlebů Pesach.²⁸⁹

5 ZÁVĚR

Ještě v polovině minulého století bylo možné považovat židovské komunitu v Káhiře za úspěšné a rozvíjející se společenství. Egyptští Židé

²⁸⁷ Film je dostupný za poplatek na webové adrese:

<https://www.reelhouse.org/artmattanfilms/jews-of-egypt/trailer> (30. 7. 2014).

²⁸⁸ Trailer dostupný na <http://youtu.be/cYFwtgeOypQ>.

²⁸⁹ [Http://brightlightsfilm.com/80/80-interview-Amir-Ramses-Jews-of-Egypt-anti-Semitism-keddie.php#.U9omoON_vX8](http://brightlightsfilm.com/80/80-interview-Amir-Ramses-Jews-of-Egypt-anti-Semitism-keddie.php#.U9omoON_vX8) (27. 7. 2014)

byli úspěšnými podnikateli, inženýři, intelektuály a umělci. V současné Káhiře a Alexandrii lze stále nalézt jejich odkaz. Přesto tvoří nynější židovskou komunitu méně než 40 členů, přičemž pouze 11 z nich je aktivní součástí židovské komunity v Káhiře.

V 19. století a také na počátku 20. století byl Egypt zemí, která poskytovala bezpečí a stabilitu. Mnozí Židé našli v Egyptě své útočiště. I nyní řada egyptských Židů vzpomíná a hodnotí tuto dobu v Egyptě jako šťastné období v kosmopolitní společnosti zbavené náboženských předsudků.

Po vzniku státu Izrael se situace změnila. Egyptská vláda začala Židy diskriminovat a utlačovat. Na základě nově přijatých zákonů v letech 1948 a 1956 internoval egyptský stát legálně tisíce Židů v pouštních táborech, zkonfiskoval významné židovské firmy a podniky, budovy, nemocnice, školy a synagogy. Konfiskace se nevyhnuly ani soukromému majetku. Okleštěný a zmrzačený komunální život nakonec vedl k masivnímu odchodu Židů ze země. Ze silné a živoucí komunity, která čítala až 80 000 členů, zbylo v roce 1967 pouhých 2500 osob.

Život Židů v Egyptě bezesporu ovlivnila významně Lavonova aféra a následující Suezská krize. Přijatá státní opatření nekončila pouze u několika rozsudků smrti nad agenty tajné izraelské služby, ale umožnila a spustila vlnu nespravedlivých zatýkání přímo v ulicích a diskriminaci židovského obyvatelstva. Židé v Egyptě začali být plošně vnímáni jako pátá kolona uvnitř egyptského státu a někteří byli dokonce vězněni po dobu několika let. Vyhošťování ze země a věznění byly postupně nahrazeny sice jemnější, ale o to účinnější metodou zastrahování. Na židovské společenství jako celek začal být uplatňován velký psychologický tlak. Židovská emigrace v důsledku toho neustále rostla. Židé se egyptským státním orgánům „dobrovolně“ zavazovali formou čestných prohlášení, že opustí egyptskou zemi a zanechají tam veškerý svůj majetek.

Téma židovství a emigrace Židů v souvislosti s arabsko-izraelskými válkami je stále tabu. Mnoho Egyptanů nečiní žádný rozdíl mezi Židem a sionistou a stále považují každého Žida za sionistu, a tedy i nepřítele státu. Nynější politická situace v Egyptě nepoukazuje na změnu vývoje situace židovského společenství.

Jedna z nejstarších náboženských menšin v Egyptě pomalu vymírá. Nejmladší představitelka a současně hlava židovské obce v Káhiře, paní Magdalena Haroun, se stejně jako zbytek židovských žen a dívek, provdala za manžela jiné víry. Egyptská židovská komunita nemá v současné chvíli pokračovatele.

6 RESUMÉ

The aim of this thesis is to characterise the Jewish society in Egypt, mainly in the second half of the 20th century.

The text is divided into three main chapters. The first one represents an introduction to the topic: it deals with the basic facts from the history of Jews in the Middle East until the half of the 20th century, focusing mainly on the situation in Egypt. The second chapter covers the second half of the 20th century and it describes the modern Arab-Israeli wars and their influence on Egyptian Jews. The chapter also gives a brief outline of the main Jewish communities in Egypt throughout history. Finally, the last chapter summarises the situation of the Egyptian-Jewish community today.

The Jewish minority in Egypt has always played an important role in Egyptian society. Their situation was changing in response to the political, social and economical development of the region. Many of the community members were forced to leave the country and today they are only 11 Jews left in Egypt, all of them are elderly women. And in spite of facing many difficulties in a restless Muslim country, they refuse to leave Egypt because they appreciate their nationality. They feel proud to be Egyptians and they refuse to support Israel and Zionist movement.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Abramov, Natanel. (2013): The Arab Jews and the Refugee Question: Are the 20th Century Jewish exiles from Iraq and Egypt refugees and if so what outstanding rights are they still due? In: *Journal of Politics & International Studies*, 9, s. 1 - 43.

Aburish, Saíd. (2004): *Nasser: the last Arab*. Pennsylvania: Duckworth.

Barda, Racheline. (2011): *Egyptian-Jewish Emigres in Australia: USA: Cambria Press*.

Barda, Racheline. *The modern Exodus of the Jews of Egypt*. Dostupné na: www.nebidaniel.org

Beinin, Joel. (1998): *The Dispersion of Egyptian Jewry: Culture, Politics and The Formation of a Modern Diaspora*. Berkley: University of California Press.

Beini, Joel. (1996): Egyptian Jewish Identities; Communitarianisms Nationalisms, Nostalgias. In: *Contested Politics* 5, 1. s. 1-33.

Castellino, Joshua, Cavanaugh, Katleen. (2013): *Minority Rights in the Middle East*. Oxford: Oxford university Press.

Cohen, Mark.(2013): *Pod Křížem a půlměsícem: Židé ve středověku*. Praha: Vyšehrad.

Děcký, Josef. (1980): *Politické dějiny světa v datech: Starověk - Středověk - Novověk - Nejnovější dějiny (1917-1945)*. Praha: Nakladatelství svoboda.

Ehrlich, Mark.(2009): *Encyclopedia of the Jewish Diaspora: Origins, Experiences, and Culture, Svazek 1*. California: ABC-CLIO.

Etzioni, Amitai. (1996): *The Responsive Community: A Communitarian Perspective*. In: *American Sociological Association*, 61, 1, s. 1-11.

Fischbach, Michael. (2008): *Jewish Property Claims Against Arab Countries*. NY: Columbia University Press.

Gombár, Eduard.(2007): *Vliv politicky relevantních elit na demokratizační proces v Egyptě*. (zkrácená verze), Praha: MZV.

Dostupné na:https://www.mzv.cz/file/72870/rm01_01_06_Gombar.pdf

Haddad, Heskell. (2012): *World Organisation of Jews from Arab Countries (WOJAC): History and purpose*.

Hanáková, Eva. (2006): *Židé v Egyptě v 19. století*. In: Jakub Guziur (ed.): *Úvod do studia judistiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.s. 159-176.

Kahan, Ephraim.(2006): *Historical Dictionary of Israeli Intelligence*. USA: Scarecrow Press.

Krämer, Gudrun. (1989): *The Jews in Modern Egypt, 1914-1952*. Londýn: University of Washington Press.

Krämer, Gudrun. (1987): *Political Participation of the Jews in Egypt Between World War I and the 1952 Revolution*. In: Shamir, Shimon (ed.): *The Jews of Egypt. A Mediterranean Society in Modern Times*. s. 68-85.

Kropáček, Luboš. (2006). *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad.

Landau, Jacob M. (1974): *Jews and non-Jews in nineteenth-century Egypt and Syria*. Jerusalem: Hebrew University.

Landau, Jacob. (1969): *Jews in nineteenth-century Egypt*. New York: New York University Press.

Laskier, Michael. (1993): *The Jews of Egypt, 1920-1970: In the Midst of Zionism, Anti-Semitism, and the Middle East Conflict*. New York UP.

Laquer, Walter. (2004): *Jews and Communists*. In the Islamic World: A note on Abraham Sefarty and Henri Curiel. In: Frankel, Jonathan (ed.). *Dark Times, Dire Decision. Jews and Communism..* New York: Oxford University Press.

Leeder, Samuel. (1918): *Modern Sons of Pharaohs: A study of Manners and Customs of the Copts of Egypt*. Londýn: Hodder and Stoughton.

Levy, Avigdor. (1994): *Jews of Ottoman Empire*. Michagan: Dawin Press.

Levy, Avigdor. (2002): *Jews, Turks, Ottomans: A Shared History, Fifteenth Through the Twentieth Century*. New York: Syracuse University Press.

Levy, Richard. (2005): *Antisemitism: A Historical Encyclopedia of Prejudice and Persecution: Svazek 1*. Kalifornie: ABC-CLIO.

Lewis, Bernard, (2014): *The Jews of Islam*. USA: Princeton University Press.

MacEachen, Sally. (2010): *The New Cultural Atlas of the Islamic World- New York: Maeshall Cavendish*.

Maters, Bruce. (2004): *Christians and Jews in the Ottoman Empire: The Roots of sectarianism*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mirelman, Victor. (1992): *Sephardim in Latin America after Independence*, In: *American Jewish Archives Journal*, 44, 1, s. 235 - 265.

Morris, Benny, (2009): *1948: A History of the First Arab-Israeli War*. New Haven: Yale university Press.

Mourad, El-Kodsi. (1987): *The Karaite Jews of Egypt, 1882–1986*. Virginia: Wilprint.

Talhami, Ghada. (2013): *Historical Dictionary of Women in the Middle East and North Africa*. United Kingdom: Rowman & Littlefield.

Raanan, Rein, (2013): *In the Shadow of the Holocaust and the Inquisition. Israel's Relations with Francoist Spain*. New York: Rotledge.

Rokachová, Livie. (2008): *Posvátný terorismus Izraele. Studie podle deníku Moše a Areta a dalších dokumentů*. Praha: Národně vzdělávací institut.

Stillman, Norman A. (1979): *The Jews of Arab Lands*. Philadelphia: Jewish Publication Society.

Shamir, Shimon. (1987): The Evolution of the Egyptian Nationality Laws and their Application to the Jews in the Monarchy Period. In: Shamir, Shimon (ed.). *The Jews of Egypt: A Mediterranean Society in Modern Times*. USA: Westview Press. s. 33-68.

Schrand, Imgrand. (2004): *Jews in Egypt: Communists and citizens*. Hamburg: Lit Verlag Munsters. USA: Westview Press.

Mizrahi, Maurice. (1987): The role of Jews in Economic Development. In: Shamir, Shimon (ed.): *The Jews of Egypt. A Mediterranean Society in Modern Times*. s. 85-94.

Newman, Ja'akov, Silvan, Gavri'el. (1992). *Judaismus od A do Z: Slovník pojmů a termínů*. Sefer.

Reid, Richard. (2011): *Dějiny moderní Afriky*. Praha: Grada Publishing.

Reeva, Simon, Michael, Laskier, Reguer. (2002): *The Jews of the Middle East and North Africa in Modern Times*. New York: Columbia Press.

Weiss, Leonard. (2013): The Lavon Affair: How a false-flag operation led to war and the Israeli bomb. In: *Bulletin of the Atomic Scientists* 69:58. dostupné na: <http://bos.sagepub.com/content/69/4/58>.

Ye'or, Bat. (2002): *Islam and Dhimmitude: Where Civilizations Collide*. Cranbury: Associated University Press.

Ye'or, Bat. (1977) *Zionism in Islamic lands: The case of Egypt*. London: The Viener Library Bulletin, New series 43/44 dostupné na: http://www.dhimmitude.org/archive/by_zionism_islamiclands_egypt.pdf.

UN (2001): *Refugee Protection: A Guide to International Refugee Law*. New York: United Nations. Dostupné na: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3cd6a8444.html>.

Zohar, Tsei, Zohar Zvi. (2013): *Rabbinic Creativity in the Modern Middle East*. London: Bloomsburry Academic.

Zweig, Ronald. (2013): *German Reparations and the Jewish World: A History of the Claims Conference*. New York: Routladge.

Elektronické zdroje:

A La Rencontre des Juifs d’Egypte, dostupné na <http://www.aspcje.fr/images/stories/archives/a-la-rencontre-des-juifs-degypte.pdf> (6. 7. 2014).

Al-Ahram, New head of Egypt's Jewish community refuses Israeli financial help <http://english.ahram.org.eg/News/69387.aspx> (30. 7. 2014).

Al-Akhbar English, dostupné na

http://english.alakhbar.com/sites/default/files/imagecache/5cols/leading_images/April17_JewishEgypt.jpg (27. 7. 2014).

Al-Akhbar English, dostupné na

<http://english.ahram.org.eg/Media/News/2013/4/13/2013-635014759860449215-44.jpg> (20. 7. 2014).

Al-Jazeera, dostupné na

<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2014/03/egypt-jewish-community-buries-deputy-leader-201431295947206212.html> (19. 6. 2014).

Barkat Amiram. Remembering the 'second exodus from Egypt, dostupné na <http://www.nebidaniel.org/documents/HaaretzReport.pdf> (18. 7. 2014).

BASSATINE NEWS – Bassatine 1, dostupné na <http://www.geocities.com/bassatine/bassa2.htm> (13. 7. 2014).

BASSATINE NEWS – Bassatine 2, <http://www.geocities.com/RainForest/Vines/5855/bassa1.htm> (13. 7. 2014).

Brill Online - Cairo, dostupné na http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/cairo-COM_0004790 (6. 7. 2014).

Brill Online - Cicurel Family, dostupné na http://referenceworks.brillonline.com/search?s.q=Cicurel+Family&s.f.s2_parent=s.f.book.encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world&search-go=Search (13. 7. 2014).

Brill Online – Egypt, dostupné na http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/egypt-COM_0009910 (4. 7. 2014).

Brill Online – Menasce Family, dostupné na http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/menasce-family-SIM_0015080 (13. 7. 2014).

Brill Online- Mosseri Family, dostupné na: http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/mosseri-family-COM_0015800

Brill Online – Weinstein, Esther, dostupné na http://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/weinstein-esther-SIM_000285 (5. 7. 2014).

Crime politique, dostupné na <http://www.regards.fr/acces-payant/archives-web/crime-politique,975> (20. 7. 2014).

Egypt Independent, dostupné na <http://www.egyptindependent.com//news/interview-magda-haroun-head-egypt-s-jewish-community> (28. 7. 2014).

Haaeretz, dostupné na <http://www.haaretz.com/news/features/this-day-in-jewish-history/.premium-1.577653> (30. 7. 2014).

Haim Nahum Effendi (1872-1960), Sephardic Chief Rabbi of Egypt, dostupné na <http://www.sephardicstudies.org/haim.html> (28. 7. 2014).

Henri Curiel, la piste française, dostupné na <http://blog.mondediplo.net/2008-09-25-Henri-Curiel-la-piste-francaise> (20. 7. 2014).

The House of Cicurel, dostupné na <http://www.egy.com/judaica/94-12-15.php> (20. 7. 2014).

HSJE, dostupné na:
[hsje.org](http://www.hsje.org) (2. 7. 2014),
<http://www.hsje.org/Sanctity%20of%20the%20Dead.html> (5. 7. 2014),
http://www.hsje.org/egypt/egypt%20today/egyptian_jewry_under_the_nasser_.htm#.U8vYCeN_vX8 (4. 7. 2014),
<http://www.hsje.org/Sanctity%20of%20the%20Dead.html> (4. 7. 2014).

I.S.E. – Institut Sepharade European – E.S.I. – The Contributions of Sefardic Jews to the Economic and Industrial Development of Egypt, dostupné na <http://www.sefarad.org/lm/035/9.html> (6. 7. 2014).

Jeune Afrique – La "mourante" communauté juive d'Égypte pleure le décès de sa présidente, Carmen Weinstein, dostupné na:

<http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20130419114402/> (3. 7. 2014).

Jews in Egypt 05: The independent kingdom since 1768, dostupné na http://www.geschichteinchronologie.ch/afrika/aegypten/EncJud_juden-in-aegypten05-ab1768-koenigreich-ENGL.html (20. 7. 2014).

Kais, Roi, 2012, s. 28., dostupné na <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4297996,00.html> (12. 5. 2014).

Konference OSN 21.11.2013, dostupné na <http://www.youtube.com/watch?v=mY1I8U0-j9k> (12. 5. 2014).

Members Chello, dostupné na <http://members.chello.nl/zkosc/Judaica/jcairo> (25. 7. 2014).

Nebi Daniel, dostupné na www.nebidaniel.org (18. 7. 2014).

Panoramio, dostupné na <http://static.panoramio.com/photos/large/12296386.jpg> (25. 7. 2014).

UC Press E-Books Collection, 1982-2004, dostupné na <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft2290045n/> (28. 7. 2014).

United with Israel, dostupné na <http://unitedwithisrael.org/the-jews-fate-in-post-morsi-egypt/> (20. 7. 2014).

Valkoun, Jaroslav, Britská zahraniční politika a Egypt v 80. letech 19. století, s. 103 – 121, dostupné na <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/6421/Valkoun.pdf?sequence=1> (6. 7. 2014).

The Vanished World of Egyptian Jewry, dostupné na: <http://www.sephardicstudies.org/vanished.html>

Wikipedia, dostupné na

http://en.wikipedia.org/wiki/Jean_de_Menasce#mediaviewer/File:Ottoline_Morrell_-_snapshot_print.jpg (14. 7. 2014).

Jews of Egypt, dostupné na

<https://www.reelhouse.org/artmattanfilms/jews-of-egypt/trailer> (30. 7. 2014).

Yivoarchives, dostupné na

<http://www.yivoarchives.org/?p=collections/controlcard&id=33169> (30. 7. 2014).

3.bp.blogspot, dostupné na [http://3.bp.blogspot.com/-](http://3.bp.blogspot.com/-82IxMPcPQ_0/UoaBfoRdcVI/AAAAAAAAAAdr0/b1ZAQX-nmBs/s1600/henri+curiel.jpg)

[82IxMPcPQ_0/UoaBfoRdcVI/AAAAAAAAAAdr0/b1ZAQX-nmBs/s1600/henri+curiel.jpg](http://3.bp.blogspot.com/-82IxMPcPQ_0/UoaBfoRdcVI/AAAAAAAAAAdr0/b1ZAQX-nmBs/s1600/henri+curiel.jpg) (14. 7. 2014).

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1. Jean de Menasce (na fotografii první zleva).

Zdroj: [Http://en.wikipedia.org/wiki/Jean_de_Menasce#mediaviewer/File:Ottoline_Morrell_-_snapshot_print.jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/Jean_de_Menasce#mediaviewer/File:Ottoline_Morrell_-_snapshot_print.jpg) (14. 7. 2014).

Příloha č. 2. Henri Curiel.

Zdroj: [Http://3.bp.blogspot.com/-82lxMPcPQ_0/UoaBfoRdcVI/AAAAAAAAAdr0/b1ZAQX-nmBs/s1600/henri+curiel.jpg](http://3.bp.blogspot.com/-82lxMPcPQ_0/UoaBfoRdcVI/AAAAAAAAAdr0/b1ZAQX-nmBs/s1600/henri+curiel.jpg) (14. 7. 2014).

Příloha č. 3. Carmen Weinstein.

Zdroj: [Http://english.ahram.org.eg/Media/News/2013/4/13/2013-635014759860449215-44.jpg](http://english.ahram.org.eg/Media/News/2013/4/13/2013-635014759860449215-44.jpg) (20. 4. 2014).

Пříloha č. 4. Hřbitov Bassatine.

Zdroj: [Http://static.panoramio.com/photos/large/12296386.jpg](http://static.panoramio.com/photos/large/12296386.jpg) (25. 7. 2014).

Zdroj: [Http://members.chello.nl/zkosc/Judaica/jcairo/Basatine%205.jpg](http://members.chello.nl/zkosc/Judaica/jcairo/Basatine%205.jpg) (25. 7. 2014).

Příloha č. 5. Magdalena Haroun.

Zdroj: [Http://english.al-akhbar.com/sites/default/files/imagecache/5cols/leading_images/April17_JewishEgypt.jpg](http://english.al-akhbar.com/sites/default/files/imagecache/5cols/leading_images/April17_JewishEgypt.jpg) (27. 7. 2014).